

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN HAYATLARINI ANLAMLANDIRMALARINDA İŞSİZLİK KAYGILARI, KARIYER HEDEFLERİ VE KİŞİSEL GELİŞİMLERİNİN ROLÜ¹

Doç. Dr. Ahmet Mutlu AKYÜZ*

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim DURMUŞ**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygıları, kariyer hedefleri ve kişisel gelişimlerinin hayatlarını anlamlandırmaları üzerindeki olası etkilerinin araştırılmasıdır. Araştırmada kullanılan veriler çeşitli üniversitelerde eğitim gören toplamda 456 öğrenciden elektronik anket aracılığıyla toplanmıştır. Bulgular doğrudan etkiler açısından değerlendirildiğinde, öğrencilerin kariyer hedefinin hayatı anlamlandırmalarına ve kişisel gelişimlerine pozitif ve anlamlı katkıları olduğu keşfedilmiştir. Öğrencilerin kişisel gelişimleri hayatı anlamlandırmalarını pozitif ve anlamlı olarak etkilemektedir. Öğrencilerin işsizlik kaygıları hem hayatlarını anlamlandırmalarını hem de kariyer hedeflerini pozitif ve anlamlı yönde etkilemektedir. Aracı etkiler açısından, işsizlik kaygısı ile hayatı anlamlandırma ilişkisinde kariyer hedefi ara değişken olarak rol oynamıştır. Öğrencilerin kariyer hedefleri ile hayatlarını anlamlandırmaları ilişkisinde kişisel gelişim ara değişken olarak rol oynamaktadır. Öğrencilerin işsizlik kaygıları ile hayatı anlamlandırmaları ilişkisinde kariyer hedefleri ve kişisel gelişim düzeyi ara değişken olarak rol oynamaktadır. Öğrencilerin işsizlik kaygıları ile kişisel gelişim ilişkisinde ise kariyer hedefi ara değişken olarak rol oynamaktadır. Sonuçta, bu araştırma üniversite eğitimi devam eden öğrencilerin kişisel gelişimlerinin, kariyer hedeflerinin ve işsizlik kaygılarının hayatlarını anlamlandırmalarında onlara pozitif ve anlamlı katkılar sağladığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Hayatı Anlamlandırma, İşsizlik Kaygısı, Kariyer Hedefi, Kişisel Gelişim.*

Jel Sınıflandırması: *J13, J64, M1.*

¹ Araştırmanın etik kurul izni, Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 2021/2 sayı ve 10/03/2021 tarihli toplantısında görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

* Gümüşhane Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü, Gümüşhane/Türkiye. E-mail: ahmetmutluakyuz@gmail.com

** Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Gümüşhane/Türkiye. E-mail: ibrahimdurmus@gumushane.edu.tr.

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application : 16 Haziran / June 2021

Düzelme Tarihi / Revision Date : 25 Haziran/ June 2022

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 30 Haziran / June 2022

Araştırma Makalesi/Research Article

THE ROLE OF UNEMPLOYMENT ANXIETY, CAREER GOALS AND PERSONAL DEVELOPMENT VARIABLES IN MAKING SENSE OF UNIVERSITY STUDENTS' LIVES

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the possible effects of university students' unemployment concerns, career goals and personal development on making sense of their lives. The data used in the research were collected from a total of 456 students studying at various universities through an electronic questionnaire. When the findings were evaluated in terms of direct effects, it was discovered that students' career goals contributed positively and significantly to making sense of their lives and personal development. Personal development of students positively and significantly affects making sense of their lives. Unemployment concerns of students affect both making sense of their lives and their career goals in a positive and meaningful way. In terms of mediator effects, career goal played a role as an intervening variable in the relationship between unemployment anxiety and making sense of life. Personal development plays a role as an intervening variable in the relationship between students' career goals and making sense of their lives. Career goals and personal development levels play a role as an intervening variable in the relationship between students' unemployment concerns and making sense of their lives. Career goal plays a role as an intervening variable in the relationship between students' unemployment concerns and personal development. As a result, this research reveals that the personal development, career goals and unemployment concerns of the students who continue their university education make positive and meaningful contributions to them in making sense of their lives.

Keywords: *Making sense of life, Unemployment Anxiety, Career Goal, Personal Development.*

Jel Codes: *J13, J64, M1.*

1. GİRİŞ

İlgili alan yazını incelendiğinde kuramsal sosyal bilimcilerin araştırmalarında “Hayat nasıl anlam kazanır?” ve “Bireyin hayatını anlamlı kılabilecek deneyimler nelerdir?” şeklindeki araştırma sorularına rastlanmaktadır (Battista ve Almond, 1973: 409). Bu noktada cevap bekleyen sorular arasında günümüz üniversite öğrencilerinin hayatlarını anlamlandırmalarında işsizlik kaygıları, kariyer hedefleri ve kişisel gelişim planlarının rolünün belirlenmesi önem arz etmektedir. Üniversite eğitimi devam eden öğrenciler kariyer hedefleri çerçevesinde kişisel gelişimlerine yön verme çabası içerisindeyler. Kariyer hedefleri doğrultusunda planlama yapmaya gayret eden öğrencilerin özellikle günümüzdeki ekonomik sorunlardan etkilenerek geleceğe dair olumsuz düşüncelere ve işsizlik kaygısına düştükleri görülmektedir. Özellikle Covid-19 pandemisi sebebiyle yaşanan ekonomik dar boğaz, öğrencilerin bu kaygılarını daha da arttırmıştır. Tüm dünya ile birlikte ülkemizin de içinden geçmekte olduğu bu sıkıntılı dönemde azalan istihdamın yanı sıra, özel sektör işletmelerindeki işten çıkarmaların da artması bu öğrencilerin geleceğe dönük endişe ve kaygılarını daha da körüklemektedir.

Hedef belirleme kuramı, öğrencilerin gelecekte istihdam edilebilirliklerini artıracak davranışlarda bulunarak kariyer hedeflerini belirleme durumlarını açıklamada yol gösterici olabilir (Clements ve Kamau, 2018: 2281). Akademik ve kariyer hedeflerinin peşinde ilerlemek, üniversite öğrencileri için en önde gelen hususlardandır (Chamandy ve Gaudreau, 2019: 161). Literatürde bireylerin mevcut kariyer hedeflerine daha fazla önem verdikleri belirtilse de, bazen mevcut hedeflerden uzaklaşmak ve alternatif hedefler peşinde koşmanın daha pratik olabileceği vurgulanmaktadır (Jawahar ve Shabeer, 2019: 2). Bu durum özellikle istihdam problemi olan bölümler ya da alanlar için alternatif oluşturabilir. Ayrıca çeşitli branşlardaki öğrencilerin işsizlik kaygılarının kariyer hedeflerini yeniden gözden geçirmelerine önemli etkileri olacaktır. Bu açıdan geleceğe yönelik işsiz kalma kaygısı daha iyi bir kariyer oluşturmaları konusunda onları teşvik edebilir.

Kişisel gelişimin, bir bireyin hayatı üzerinde etkisi ya da etkileri çok ve çeşitli olabilir (Burgess ve Wellington, 2010: 174). Son zamanlarda yükseköğretimde sosyallik ve istihdam edilebilirlik açısından kişisel becerilerin geliştirilmesi gerektiğine dair vurgular yapılmaktadır (Crayford, Fearon, McLaughlin ve Vuuren, 2012: 189). Bu durum öğrencilerin kişisel gelişimleri noktasında daha faydalı olabilmesi adına içinden geçtikleri eğitim süreçlerinin sürekli değişim ve iyileştirmelerle daha hazır hale getirmesi adına sık sık gözden geçirilip incelenmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır (Toohey, 2002: 532). Ayrıca bireylerin kendilerini kişisel olarak geliştirme çabası içerisinde olmaları hayatlarını daha anlamlı hale getirmelerinde onlara yardımcı olacaktır. Bu durum bireyin gelecek yaşamına dair bakış açısını sürekli güncel tutmasını ve gerektiğinde önemli değişimlere veya gelişimlere istekli olmasını sağlayabilir.

2. HAYATI ANLAMLANDIRMA

Hayatın anlamı sembolik fikirlerin biyolojik bir gerçekliğe uygulanmasıdır. Anlamlandırma, kişinin yaşamının bir amacı ve değeri olup olmadığının hem bilişsel hem de duygusal bir değerlendirmesidir (Baumeister, Vohs, Aaker ve Garbinsky, 2013: 506). Hayatın anlamı, bireyin varlığının ve varoluşunun doğasından kaynaklanan anlam ile buna dair hissedilenler olarak ifade edilmektedir (Steger, Frazier, Oishi ve Kaler, 2006: 81). Ayrıca hayatı anlamlandırma, bir bireyin yaşam çerçevesi veya yaşama amacı açısından kavramsallaştırdığı şekliyle hayatını yerine getirdiğine dair taşıdığı pozitif yaşama inancı olarak da tanımlanabilir (Battista ve Almond 1973: 423). O halde hayatı anlamlı kılmak demek, uğruna yaşanmaya değer amaçlar peşinden gitmek ve yaşamın vazgeçilmez değer yargıları içeren bir faaliyetler bütünü olduğunu kavramak demektir (Hepburn, 1966: 126). Bu durumda üniversite öğrencilerinin de hayatlarını anlamlı kılmalarına etki eden birtakım değişkenler olduğunu da varsayabiliriz. Bu değişkenlerden biri olabilecek işsizlik kaygısı onların hayatlarını şekillendirmelerinde onlara yardımcı olabilir. Öğrencilerin geleceğe yönelik birtakım endişeler hissetmeleri onların bu endişelerini ortadan kaldırmak için daha fazla emek vermelerini gerektirecektir. Öğrencilerin ortaya koyacağı bu gayret hayatlarını daha da anlamlı kılabilir.

Değer verilen bir gelecek hedefi mevcut çabaları ve uğurda yaşananları da daha anlamlı ve değerli kılacaktır. Hayatın değersiz olduğu hissini engellemek için güçlü bir amaç bulmak işe yarayabilir ve hayatı anlamlandırma yetisi kazanmada önemli bir rol alabilir (Martele ve Steger, 2016: 539). Bu noktada farklı birçok değişken (dini inanç, sosyal bağlantılar ve benlik gibi) hayatın anlamlandırılmasına kalıcı hizmet edebilmektedir. Bazı bireylerin çok yüksek seviyede düzenlilik içerisinde yaşadıkları ancak hayatı anlamlandırma duygusuna ulaşmak için ayrıca mücadele ettikleri görülebilir. Bu durum hayatın anlamlandırılmasının motivasyonel bir tarafının da olduğunu ve bunun da bilişsel durum ile ilgili olduğunu göstermektedir (Heintzelman, Trent ve King, 2013: 996). Öğrencilerin bu bilişsel durum karşısında kendilerini motivasyonel olarak geliştirebilmeleri hayatlarının anlamlılığı için önemli olabilir. Onların kariyer hedefleri kişisel gelişimlerine de katkı sağlayabilir. Bu açıdan öğrenciler hedeflerine yönelik faaliyet gerçekleştirerek kendilerine birçok bilişsel yetenek kazandırabilme çabasında olurlar.

Literatürde bireylerin hayatlarını anlamlandırmalarına yönelik araştırmalar incelendiğinde; Battista ve Almond (1973: 421) üniversite öğrencilerinin gelişimlerinde hayatlarını anlamlandırma adına kendilerini yaşam amaçlarına ne kadar yakınlaştırırlar ise hayatı olumlu bir şekilde deneyimleme olasılıklarının o kadar artacağını vurgulamaktadırlar. Devogler ve Ebersole (1980: 389) üniversite öğrencilerinin hayatlarını anlamlandırmada; ilişkiler, inanç, varoluşçu-hedonizm, elde etme arzusu vb. değişkenlerin etkili olduğunu belirtmekte ve öğrencilerin sadece yüzde beşinin hayatın hiçbir anlamı olmadığını ifade ettikleri vurgulanmaktadır. Devogler ve Ebersole (1981: 90) ayrıca yetişkinlerin hayatlarını anlamlandırmalarında etkili bazı değişkenlerden kategoriler şeklinde söz edilerek (zevk, büyüme, vb.) bunlar detaylandırılmıştır. Örneğin, zevklerin, anlık zevkler ve hayatta mutlu olma ve memnuniyet şeklinde genişletilebileceği belirtilmiştir. Öte yandan büyüme anlamında ise kendini geliştirme ve anlama yolu ile somut hedefler elde etme ve yetenekler geliştirme veya soyut hedefler olarak bağımsızlığı artırma şeklinde değişkenlerin de araştırılabileceği vurgulanmıştır. Bu bahsedilenler ışığında araştırma modelinde aşağıdaki hipotezlere yer verilmiştir.

H1. Öğrencilerin kariyer hedefleri hayatlarını anlamlandırmalarını pozitif ve anlamlı yönde etkiler.

H2. Öğrencilerin kariyer hedefleri kişisel gelişimlerini pozitif ve anlamlı yönde etkiler.

Literatür incelendiğinde, Zika ve Chamberlain (1988: 595) kadınların hayatlarını anlamlandırmalarında; amacı gerçekleştirme, hayatı heyecan verici olarak gören coşkulu bir yönelim ile net bir felsefe ve çerçeveye sahip olma, hayatta sahip olduklarından memnun olma ve tatmin olma şeklindeki değişkenlerin etkili olduğunu belirtmektedirler. Zika ve Chamberlain (1992: 142) hayatın anlamı ile psikolojik iyi oluş arasında güçlü ve anlamlı bir ilişkiye erişmişlerdir. Araştırmacılar, hayatın anlamı değişkeninin refah üzerinde geniş etkiye sahip olduğunu, hayatın anlamından yoksun olan bireylerin ise psikolojik yönden zarar görebileceklerini belirtmişlerdir. King, Hicks, Krull ve Gaiso

(2006: 190-191) üniversite öğrencileri ve yetişkin bireylerin hayatı anlamlandırmanın olumlu ruh hali ile pozitif, olumsuz ruh hali ile negatif ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmalarında bir günün anlamlı olarak yaşanmasının o gün yaşanan olumlu etki miktarı ile ilişkili olduğunu, pozitif duygu durumunun ve olumlu ruh halinin hayatın anlamını artırdığını vurgulamışlardır.

İncelenen diğer araştırmalarda ise Steger, Kawabata, Shimai ve Otake (2008: 673-674) Amerikalıların Japon meslektaşlarından daha fazla hayatı anlamlandırma davranışı sergilediklerini, hayatı anlamlandırmanın daha bağımsız kültürlerde genellikle daha yüksek olan olumlu benlik kavramı ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılar ayrıca her iki ülkede de hayatını anlamlı olarak ifade edenlerin daha fazla mutluluk ifade ettiklerini vurgulamışlardır. Steger, Oishi ve Kahdan (2009: 48) farklı yaş evrelerindeki birçok bireyin yüksek seviyede hayatlarını anlamlı olarak hissettiklerini ve hayatlarına ne kadar fazla anlam yüklerseler tüm yaşam evrelerinde de o kadar fazla refah yaşadıklarını bulmuşlardır. Yazarlar ayrıca hayatı anlamlandırma arayışında genellikle yaşlı bireylerin daha düşük refah seviyesine sahip olduklarını vurgulamaktadırlar. Bu noktada Baumeister vd. (2013: 515) yetişkinlerde hayatın anlamlı oluşunun, kendilerini ifade eden ve yansıtan şeyler yapmakla, özellikle başkaları için olumlu şeyler yapmakla bağlantılı olduğunu belirtmektedirler. Onlar ayrıca mutluluğun verenden çok alan olmak, anlamlılığın alan olmaktan çok veren olmakla ilgili olduğunu açıklamaktadırlar. Araştırmalarında mutlulukta şuan iyi hissetmeye odaklanırken anlamlılıkta geçmiş, şimdi ve geleceği bütünleştirmeye ve bazen de kötü hissetmeye odaklanıldığını vurgulamışlardır. Öte yandan, Oishi ve Diener (2014: 427) hayatı anlamlandırmayı ülkelerin gelişmişlik durumu ve dini açıdan incelemişlerdir. Yazarlar, hayatta daha düşük anlam düzeyinin daha fazla toplumsal zenginliğe neden olmasının pek olası olmadığı için zenginliğin hayatı anlamlandırmaya daha düşük etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Yazarlar ayrıca zenginliğin hayatı anlamlandırma üzerinde olumsuz etkisine dindarlığın aracılık ettiğini, toplum zenginleştikçe dinin insan hayatında daha az merkezi hale geldiğini ve bu durumun daha fazla insanın hayatı anlamlandırma duygusunu kaybetmesine yol açtığını vurgulamışlardır. Martele ve Steger (2016: 539) hayatı anlamlandırma ve hedef koymanın birbirine karıştığı birçok pratik durum olduğunu, kişinin amacını kaybetmesinin anlamsızlığa sebep olduğunu ve yeni bir hedef oluşturmanın hayatı anlamlandırma duygusuna yol açtığını belirtmişlerdir. Baldwin, Landau ve Swanson (2018: 180) ise metafor kuramı kapsamında (insanların hayatlarının nasıl ve ne zaman anlam bulduğuna dair bakış açısı sağlayıp, hayatı daha somut ve yapılandırılmış bir kavram ile karşılaştırır) insanların hayatı bir yolculuk olarak ifade ettikleri metaforlarında, metaforların sunduğu somut yapıya ulaşmak için insanların motive olduklarını ve metaforların hayatlarına anlam verebildiğini ortaya koymuşlardır.

3. İŞSİZLİK KAYGISI

İşsizlik ile karşı karşıya kalan bireylerin kendi hayatlarına bakış açıları incelendiğinde, duygusal zihin yapılarının, benlik algılarının, bilişsel verimlilikleri ve işe yönelik tutumlarının psikolojik iyi oluş

hallerini etkileyebildiği gözlemlenmiştir (Darity ve Goldsmith, 1996: 121-122). İşsizliğe genellikle, değersizlik, çaresizlik, hayal kırıklığı ve sosyal soyutlanma duyguları eşlik etmektedir (Scheve, Esche ve Schupp, 2017: 1246). Bu sebeple işsizlik bireylerde kaygı, depresyon ve stres gibi psikolojik sıkıntılara yol açabilmektedir (Pelaez-Fernandez, Rey ve Extremera, 2019: 631). Bireyin işsizlik ile ilgili kaygılarını ve depresif duygularını azaltmak için bir ara verme davranışı sergilemesi beklenebilir (Wanberg, 2012: 389). Üniversite öğrencilerinin gelişimleri açısından geleceğe yönelik mesleki faaliyetlerinde kaliteli bir eğitim yardımıyla kendilerini iş hayatına hazırlamaları oldukça önemlidir. Çünkü gerek kamu gerekse de özel sektör olsun bireyin geleceğe yönelik kaygılarını azaltmak adına kendisini bugünden geliştirmesi, iş için hazır hale getirmesi işsiz kalma süresini kısaltmada rol oynayacaktır. Öğrencinin üniversitede aldığı eğitim ile amaçladığı iş arasında bağlantı olması gerekmektedir. Genel olarak öğrencilerin üniversitelerde aldıkları teorik bilgileri, ancak iş hayatında uygulama imkânı bulabildikleri görülmektedir.

Üniversite öğrencileri çoğunlukla mezuniyetlerine yaklaştıkça iş bulmanın zorluklarını fark ederler. Çevrelerinde mezun olmuş ancak henüz iş bulamamış arkadaşlarının olması ve kendi iş arama tecrübelerinden kaynaklanan moral bozuklukları yaşamaya başlamaktadırlar. Ancak kendileri gibi iş bulamayan diğer öğrenci ya da mezunlar ile sosyal karşılaştırma yapmaları mevcut duruma uyum sağlamalarına biraz daha yardımcı olmaktadır. Ayrıca kendilerinden farklı üniversitelerden mezun olanların da kolaylıkla iş bulamamaları, öğrencilerin iş bulamama başarısızlığını normal ya da kabul edilebilir bir geçiş süreci olarak algılamalarına olanak sağlayabilir (Ersoy-Kart ve Erdost, 2008: 286). Bu ortamların varlığı aslında üniversite mezunu öğrencilerin girişimcilik aktiviteleri ile işlerini kurabilmelerine de alt yapı oluşturur. Özellikle eğitim hayatı devam ederken iş tecrübesine sahip öğrencilerin bu tarz girişimlerde bulunmaları daha olasıdır. Ayrıca üniversite eğitimi devam eden bireylerin maddi ya da manevi sebeplerden ötürü çalışmak zorunda olmaları, kendilerini hem eğitimlerine hem de yapmak istedikleri işlere daha fazla adapte edebilmelerinde yardımcı olabilmektedir. Bu durum özellikle öğrencilerin hayatlarını devam ettirdikleri yerdeki istihdam olanakları, okudukları bölüme ilişkin mezuniyet sonrası istihdam imkânları gibi birçok faktörün önemli olduğunun bir göstergesidir.

Literatürde işsizlik araştırmalarının çoğunda fiziksel ve zihinsel sıkıntı belirtileri ya da işlevsiz davranış gibi ölçütlere odaklanılmıştır. Ayrıca her çalışmada işsizliğin işini kaybedenler üzerindeki olumsuz etkilerinden bahsedilmektedir (Dooley, Fielding ve Levi, 1996: 461). İncelenen bazı çalışmalarda, Eisenberg ve Lazarsfeld (1938: 380) genç bireylerin hayatlarındaki zorluklara ek olarak işsizliğin etkili olduğu bir yaşamları var ise bu durumun hayatlarının geri kalan kısmında iz bırakabileceğini vurgulamaktadır. Yazarlar işsizlik sebebi ile acı çeken yetişkin bir bireyin gence göre iş bulduğunda hayata daha kolay adapte olabileceğini ancak genç bireylerin fazla direnç geliştirebileceklerini ortaya koymuşturlar. Smari, Arason, Hafsteinsson ve Ingimarsson (1997: 154) işsizlerin, işsizlikten kaçınma ve bu duyguya odaklanma davranışlarının, depresyon ve kaygı artırdığı

ve yeniden değerlendirme davranışının ise depresyon ve kaygıyı azalttığı sonucuna ulaşmışlardır. Kokko ve Pulkkinen (1998: 213) eğitimi devam edenler üzerindeki uygulamalarında, erkekler arasında istikrarlı kariyer çizgisinin ve sosyal desteğin işsizlik deneyimini moderatör olarak etkilediğini, işsiz kalma süresinin uzadıkça kariyer çizgisinin istikrarına bağlı olarak kaygıyı farklı şekillerde etkilediğini belirtmişlerdir. Araştırmacılar, kariyer çizgisini istikrarsız olarak nitelendiren erkeklerde uzun süre devam eden işsizliğin çok fazla kaygıya sebep olduğunu, uzun süre devam eden işsizliğin ise yüksek psikolojik sağlık sorunları oluşturabildiğini vurgulamışlardır. Yukarıda incelenen literatür dikkate alındığında aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H5. Öğrencilerin işsizlik kaygıları kariyer hedeflerini pozitif ve anlamlı yönde etkiler.

Literatürde Martella ve Maass (2000: 1105) işsizler, çalışanlar ve öğrenciler üzerindeki araştırmalarında işsizliğin genel psikolojik iyi oluş üzerinde güçlü olumsuz etkileri olduğunu, çalışan bireyler veya üniversitede eğitim görenler ile karşılaştırıldığında işsizliğin daha düşük yaşam doyumu, daha az mutluluk ve daha düşük benlik saygısı oluşturduğunu vurgulamışlardır. Ersoy-Kart ve Erdost (2008: 284-285) Türkiye’de bir üniversitede fen ve sosyal bilimler alanında eğitim gören öğrencilerin işsizliğe yönelik kaygılarının nasıl farklılaştığını araştırmışlardır. Onlar hem fen hem de sosyal bilimler öğrencilerinin mezun olduktan sonra ilk iki yıl için iş bulma konusunda iyimser olduklarını; kendi işini kurmak isteyenler açısından, fen bilimleri alanındaki öğrencilerin ortamı daha cazip algıladığını, sosyal bilimlerde bu durumun daha sınırlı olduğunu belirtmişlerdir. Reneflot ve Evensen (2014: 10-11) ise genç işsizlerin yetişkinlerden daha fazla psikolojik problem yaşama olasılıkları olduğunu; utangaç, ekonomik zorluk çeken ve düşük düzeyde ebeveyn desteği alan genç işsizlerin özellikle psikolojik problem yaşama riski altında olduklarını vurgulamışlardır. Mohammed ve Devecioglu (2018: 26) Türkiye’de bir üniversitedeki öğrencilerin işsizlik kaygısının; hem erkek hem de kadın öğrenciler için sürekli var olduğunu, öğrencilerin iş önceliklerinin; statü sahibi olmak, para kazanmak ve toplum için yararlı biri olmak açısından iş tecrübesi edinme ve bir iş bulma umudu olarak sıraladıklarını belirtmişlerdir. Ateş (2019: 172) Türkiye’de üniversite öğrencilerinin işgücünde yaygın olan işsizliğin, kaygı ve umutsuzluğun artmasına sebep olduğunu, işsizliği yetersizlik ya da utanç verici bir kusur olarak değerlendirdiklerini vurgulamıştır. O üniversite mezunlarındaki istihdam sorununun, işsiz mezun sayısını artırdığını bu durumun öğrencilerin mezun olduktan sonra iş bulma konusunda kaygılı olmalarına yol açtığını belirtmiştir. Yasar ve Turgut (2020: 62-63) Türkiye’de üniversite son sınıf öğrencilerinin işsizlik kaygılarının orta ve üst düzeyde olduğunu, kadın ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak bir farkın olmadığını ortaya koymuşlardır. Araştırmalarında bölüm açısından spor yönetimi bölümü öğrencilerinin daha fazla işsizlik kaygısına sahip olduklarını ve öğrencilerin yaşları ile işsizlik kaygısı arasında düşük düzeyde olumsuz bir ilişki olduğunu vurgulamışlardır. Literatürdeki araştırmalar dikkate alınarak aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H4. *Öğrencilerin işsizlik kaygısı hayatlarını anlamlandırmalarını pozitif ve anlamlı yönde etkiler*

4. KARIYER HEDEFİ

Kariyer hedefi, bir bireyin belirli bir kariyer alanını sürdürme niyetinin ve arzusunun gücü olarak ifade edilebilir (Ismail, 2016: 4). Akademik gelişim ve kariyer konularında yardım aramak, öğrencilerin kariyer hedeflerine ulaşma şanslarını artırmalarının bir yoludur (Perrone, Sedlacek ve Alexander, 2001: 169). Özellikle üniversite yıllarında öğrencilerin kariyer hedeflerine bağlı olmalarında ve hayatlarını anlamlandırmalarında yardımcı olacak önemli kişisel gelişimler gerçekleştirilmelidirler. Bu durum öğrencilerin geleceğe yönelik işsizlik kaygılarının giderilmesi ve kariyer hedeflerinin şekillenmesine önemli katkılar sağlayabilir.

Genç bireylerin kariyer hedeflerine ilişkin geri bildirimleri, kariyer hedefinin uygunluğu, ona ulaşmak için kaydettiği ilerleme ya da iyileştirmelere ilişkin bilgileri içerir. Bireyin ebeveynleri, öğretmenleri ve arkadaşları, iç kaynakları (sezgiye ve sosyal karşılaştırmaya dayalı iç duygular ve fikirler) ile sağlanan ve bireyin kendisini düzenlemesine yol açan, onu motive etmeyi amaçlayan faktörler kariyer hedeflerine doğru ilerlemesini sağlar (Hu, Creed ve Hood, 2016a: 2). Sosyal destek veya teşvikler de genç bireylerin kariyer hedeflerini gerçekleştirmelerine katkı sağlar (Lent, Brown, Talleyrand vd., 2002: 67). Bu açıdan kullanılan hedef belirleme stratejileri öğrencilerin gelecek kariyerlerinin netleştirilmesine yardımcı olabilir. Geleceğe yönelik net bir vizyon, öğrencinin sürekli teşvik edildiği bir ortam ve duygusal enerjisine yatırım yaptığı bir durum kariyer hedefini pekiştirmesine yardımcı olur (Antonio ve Tuffley, 2015: 11). Genç bireylerin kariyer hedeflerine etki edebilecek birçok faktörün olabileceği gösterilmektedir. Bu faktörlerden bireyin hayata bakış açısı, geleceğe yönelik kaygıları, bulunduğu sosyo-kültürel ve ekonomik ortamların kariyer hedefine önemli etkileri olabilir. Yani kariyer hedefi için ortaya koyduğu her çaba kendisini geliştirmeye yönelik önemli tecrübeler kazanmasına yol açabilir. Sugalski ve Greenhaus (1986: 109-112) şirket yöneticilerinin kariyer hedefi seçimlerine yönelik araştırmalarında, kaygılı yöneticilerin kaygısı düşük olanlara göre kariyer hedefi seçme olasılığının daha düşük olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca iş rolü ne kadar dikkat çekici ve algılanan hareket fırsatları ne kadar büyük ise yöneticinin kariyer hedefi seçme olasılığının o kadar yüksek olduğunu; kaygının kariyer kararsızlığı üzerindeki etkisinin kariyer döngüsünün sonraki aşamalarında da ortadan kalkmadığını vurgulamışlardır. Bu durum öğrenciler açısından değerlendirilerek aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H9. *Öğrencilerin işsizlik kaygıları ile kişisel gelişimleri ilişkisinde kariyer hedefi ara değişken olarak rol oynar.*

Literatürde Tynkkynen, Nurmi ve Salmelo-Aro (2010: 452) ergenlerin çoğunun annesini, babasını ve bir arkadaşını kariyer hedefi ile ilişkili sosyal özellik olarak nitelendirdiklerini belirtmektedirler. Creed, Wamelink ve Hu (2015: 49) genç bireylerin kariyer hedeflerine ilişkin

ilerlemelerinde sosyal geri bildirim olumsuz olmasının eşitsizlik olarak değerlendirmelerine yol açtığını, hem geri bildirim hem de eşitsizliğin tatminsizlik duygularına sebep olduğunu belirtmişlerdir. Reddan (2015: 299) üniversite öğrencilerinin kariyer planlarına ilişkin kurs almalarının, hem kısa hem uzun vadeli kariyer hedeflerine ulaşmaları için farkındalıklarını pekiştirdiğini, kişiselleştirilmiş iş araştırmaları ile ilgilendikleri kariyerler ile ilgili önemli bilgiler sağladığını, olumlu kariyer kararları için güvenlerini artırdığını vurgulamışlardır. Hu, Hood ve Creed (2016b: 12) üniversite öğrencilerinin kariyer hedeflerini önemli ve amaçlarına yönelik olarak algılayanların, hedeflerine ulaşmak için daha güçlü bir arzuya sahip olduklarını, olumsuz geri bildirimlere karşı daha uyanık ve geri bildirimle bağlı tutarsızlıkları daha duyarlı hale getirdiklerini belirtmişlerdir. Ismail, Rahim, Lee ve Thahir (2016: 59) X ve Y kuşağı çalışanlarının kariyer hedeflerinde, koruma, kendini geliştirme ve kendini aşmanın Y kuşağının kariyer hedefini önemli ölçüde etkilediğini, kendini geliştirme ve korumanın X kuşağı çalışanlarının kariyer hedefinin önemli belirleyicileri olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu açıklamalar dikkate alınarak aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H7. Öğrencilerin kariyer hedefleri ile hayatlarını anlamlandırmaları ilişkisinde kişisel gelişim ara değişken olarak rol oynar.

Araştırmalarda Creed, Hood ve Hu (2017: 87) genç bireylerin kariyer hedefi ile performans tutarsızlığının yüksek kariyer sıkıntısına ve daha düşük algılanan istihdama sebep olduğunu belirtmişlerdir. Hu, Hood ve Creed (2017: 69) genç bireylerin kariyer hedefine yönelik ilerlemelerinin yetersiz olduğunu gösteren geri bildirim aldıklarında veya hedefe ulaşmak için performanslarını iyileştirme stratejileri bulamadıklarında, onların muhtemel çabalarını artırıp sabır göstermeyeceklerini veya çabayı geri çekip bağlantıyı keseceklerini ifade etmişlerdir. Chamandy ve Gaudreau (2019: 161) üniversite öğrencilerinin kariyer hedeflerinde, kariyer şüphesiyle başa çıkma davranışı ile olumsuz, akademik hedefte ilerlemeyle olumlu bir ilişki oluşturduğunu belirtmişlerdir. Jawahar ve Shabeer (2019: 10-11) akademisyenlerin kariyer ile ilgili olumsuz geri bildirimlerinin kariyer planlamasını teşvik ettiğini, kariyer hedefinden ayrılmayı ve psikolojik iyi oluşu azalttığını ve kariyer hedefinden ayrılma riskini de artırdığını vurgulamışlardır. Onlar akademide olumsuz geri bildirimlerin nadir olmadığını ve bunun hedefe yönelik çabaları yenilemek için motive edici bir işlevi olabileceğini belirtmişlerdir. Nisula ve Metso (2019: 563) öğrencilerin eğitim gördükleri mesleki çalışma ortamında faaliyet göstermelerinin, mesleki öğrenimlerine, öğrenme memnuniyetlerine, öğrenme başarılarına, gelecekteki kariyer gelişimlerine ve istihdam edilmelerine katkılar sağladığını vurgulamaktadırlar. Creed, Sawitri, Hood ve Hu (2020: 11) genç bireylerin kariyer hedeflerinde, mali açıdan sıkıntılı ve kariyer kararsızlığı yaşayan gençlerin daha az çaba gösterdiğini, mali açıdan daha az sıkıntılı olanlara kıyasla daha düşük istihdam edilebilirliğe sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Onlar mali açıdan daha az sıkıntı yaşayan gençlerin kariyer kararsızlıklarında daha fazla stres yaşadıklarını vurgulamışlardır. Holding, St-Jacques, Verner-Filion, Kachanoff ve Koestner (2020: 108) üniversite öğrencilerinin kariyer hedeflerine ulaşmak için yüksek düzeyde fedakârlık yaptıklarını, temel psikolojik ihtiyaçlarında fedakârlığın kariyer

hedeflerindeki ilerleme ile başarıma olasılığının düşüklüğünde öğrencilerin psikolojik sıkıntılarını arttığını belirtmişlerdir. Onlar öğrencilerin dışsal yaşam özelemlerine vurgu yapmanın, kariyer hedefleri konusunda onları kontrollü hissetmeye daha duyarlı hale getirdiğini, kariyer için kontrollü güdülerin ise kişisel fedakârlık yapmaları için daha kontrollü motivasyona dönüştüğünü vurgulamışlardır. Açıklamalar dikkate alınarak aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H6. *Öğrencilerin işsizlik kaygısı ile hayatlarını anlamlandırma ilişkisinde kariyer hedefi ara değişken olarak rol oynar.*

5. KİŞİSEL GELİŞİM

Öğrencilerin deneyimlerini anlamlandırmaya çalıştıkları süreç gelişimseldir ve zaman alır. Öğrencilerin öğrenmesi, bilişsel, içsel ve kişilerarası gelişimi kapsar ve eğitim sürecinin altında yatan gelişim sorunlarına duyarlı olarak ilerler (Magolda, 1996: 18). Bu açıdan üniversite eğitiminde kişisel gelişim, bireyin kendini değerlendirme becerisi, sürekli öğrenme için sorumluluk alma isteği, kendi kendini yönetme ve başkaları ile çalışma yeteneği olarak açıklanabilir (Toohey, 2002: 530-531). Öğrencinin kendisini geliştirmesi hayatını anlamlandırma açısından oldukça önemli olabilir. Özellikle üniversite eğitimi boyunca kendisine sağladığı katma değer onu iş hayatına daha hazırlıklı hale getirecektir.

Öğrencilerin kişisel gelişim planlarında nasıl öğrendiklerini anlamak, öğrenmelerini daha geniş bir çerçevede değerlendirmek, eğitim ve kariyer yönetimi için genel becerilerini geliştirmek, kişisel hedeflerini ifade etmek, başarılarına yönelik ilerlemeyi değerlendirmek ve hayatları boyunca öğrenmeye karşı olumlu tutumu teşvik etmek öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunan etmenlerdendir (Jackson, 2001: 2). Öğrencilerin kişisel gelişimleri, genel kültür yeterlilik gelişimleri, eğitim süreçlerine ilişkin gereklilikleri yerine getirme özellikleri ve ahlaki gelişim seviyeleri temelinde de değerlendirilebilir (Agafonova, Bryukhova ve Kaigorodov, 2015: 482). Eğitim süreçleri açısından kişisel gelişim değerlendirildiğinde, öğrencinin eğitim ortamında bir bilen olarak onaylanmasının kendine güveninin artmasına, dolayısı ile kişisel gelişiminin etkilenmesine yol açar. Öğrencilerin karşılıklı bir anlam inşa etmeleri, eğitim ortamındaki arkadaşları ile birlikteliği içerir ve kişilerarası gelişim için fırsatlar sunar. Öğrencilerin deneyimleri ve anlama seviyeleri öğrenmenin gelişimsel doğası olarak kabul edilmektedir (Magolda, 1996: 19). Bu açıdan genç bireylerin kişisel gelişimleri ve iyi bir eğitim almaları iyi bir işte çalışabilmelerine katkı sağlayabilir (Eisenberg ve Lazarsfeld, 1938: 384). Bu durum özellikle öğrencilerin eğitim hayatlarında onları yönlendiren bireylerin, hem kişisel gelişim, hem kariyer hedefi hem de bir işe sahip olmaları açısından hayatlarını yönlendirmede önemli katkıları olabileceğini göstermektedir.

Terenzini, Theophilides ve Lorang (1984: 185) üniversite öğrencilerinin okul hayatları dikkate alındığında son yıllarında ilk yıllarına göre önemli ölçüde kişisel gelişim sergilediklerini ortaya koymuşlardır. Gmelch (1997: 488) öğrencilerin farklı kültürler ile tanışmalarının kişisel gelişimlerine

katkıda bulunduğunu, kendine daha fazla güvenen ve daha uyumlu bireyler olmalarına imkân sağladığını vurgulamıştır. Waldstein ve Reiher (2001: 10) öğrencilerin eleştirel düşünme yolu ile toplum temelli hizmetleri akademik hedeflerle ilişkilendirme eğitimi almalarına yönelik araştırmalarında daha fazla hizmet deneyimi olan öğrencilerin, daha az ya da hiç hizmet deneyimi olmayan öğrencilere göre daha yüksek kişisel gelişim sergilediklerini belirtmektedirler. Rossin ve Hyland (2003: 161) üniversite öğrencilerinin grup çalışmasına dayalı öğrenmelerinin kişisel ve sosyal gelişimleri açısından oldukça önemli olduğunu ortaya koymaktadırlar. Monks, Conway ve Dhuigneain (2006: 85) üniversite öğrencilerinin kişisel gelişim planlamalarının, kariyer planlamalarına etki ettiğini, hem tasarım hem de sunum açısından kariyer hizmeti ile de ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca mezuniyette ihtiyaç duyulan beceri ve yeteneklerin genellikle üniversite son sınıfa bırakıldığını, ancak kariyer planlamasının kişisel gelişim planına eklenmesinin geleceğe ilişkin hedefleri netleştirebileceğini vurgulamışlardır. Mittendorff, Jochems, Meijers ve Brok (2008: 84) öğrencilerin kişisel gelişim planlarının, öğrenme hedefleri ve gelecekle ilgili tercihlerinde etkili olduğunu, kişisel gelişim planlarının kariyer hedefleri açısından onlara rehberlik ettiğini vurgulamaktadırlar. Bu açıklamalardan hareketle aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H8. Öğrencilerin işsizlik kaygısı ile hayatı anlamlandırma ilişkisinde kariyer hedefi ve kişisel gelişim düzeyi ara değişken olarak rol oynar.

Literatürde ayrıca Edmunds ve Richardson (2009: 301-302) öğrencilerin kişisel gelişimlerinde, öğrenmeyi bilginin inşası olarak gören ve derin bir yaklaşım benimseyen öğrencilerin bilişsel becerilerini daha fazla geliştirdiğini vurgulamışlardır. Onlar öğrenmeyi bilginin inşası olarak gören ve yüzeysel bir yaklaşım benimseme eğiliminde olmayan öğrencilerin ise kendilerini örgütleme becerilerini daha fazla geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Araştırmalarında ayrıca öğrenmeyi bilginin inşası olarak gören öğrencilerin sosyal becerilerini daha fazla geliştirdiklerini ortaya koymuşlardır. Burgess ve Wellington (2010: 174) özellikle doktora eğitiminin öğrencilerin kişisel gelişime ve kariyer gelişimine doğrudan etkisi olduğunu, konuşma, dinleme, yazma şeklinin yanında öğrencilerin kişisel görüşlerini, tutumlarını ve sosyal hayatlarını da etkilediğini belirtmektedirler. Ayrıca kişisel gelişimin tutumların, duyguların, benlik saygısının ve eğilimler açısından duygusal gelişimin bir parçası olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedirler. Crayford vd. (2012: 192) girişimci eğitimin yükseköğretimde önemli bir unsur olduğunu, öğrencilerin inovasyon ve stratejik zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olacak yeni becerilere yol açtığını, özellikle kişisel gelişime ekonomik ve toplumsal açıdan ihtiyaç olduğunu, öğrencilerin zihin yapısı, öğrenme deneyimi ve kişisel gelişimlerinin, istihdam edilebilirlik beklentilerini geliştirmelerine destek olduğunu vurgulamaktadırlar. Mueller ve Anderson (2014: 508) üniversite öğrencileri ve akademisyenlerde girişimci öğrenmenin kişisel gelişim biçimi ile ilgili dinamik bir süreç olduğunu ve bu sürecin dinamik bir etkileşim ile ortaya çıkan kişisel niteliğin geliştirilmesini içerdiğini belirtmişlerdir. Ross, Head, King, Perry ve Smith (2014: 1211) kişisel gelişimin akademisyenlerin ve öğrencilerin gerek üniversiteye gerekse de mesleklerine

aidiyet geliştirmelerinde önemli bir role sahip olduğu, ayrıca sürdürülebilir kişisel gelişim için güven geliştirmenin önemli olduğu ve akademisyenlerin bu ilişkileri geliştirme ve sürdürmenin merkezinde yer aldıkları vurgulanmaktadır. Agafonova vd. (2015: 484) öğrencilerin kişisel gelişimlerinde, çoğunun kişisel inançları ve ilkeleri tarafından yönlendirildiğini vurgulayarak, dünya ile geniş bağları, olumlu sosyal deneyimleri ve yaşlarına göre yeterince fazla dünya görüşüne sahip olmalarının, mesleki ve kişisel gelişimlerinin dengeli ve başarılı olmasında rol oynadığını belirtmektedir. Dolga, Filipescu, Popescu-Mitroi ve Mazilescu (2015: 1012) Erasmus programlarının çoğunun öğrencilerin kişisel gelişim ihtiyaçlarını karşılamada destek olduğunu, kişisel gelişim ile ilgili özgüven, kişisel bağımsızlık ve mesleğe karşı tutumlarının önemli ölçüde bundan etkilendiğini vurgulamaktadırlar. Açıklamalar dikkate alınarak aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H3. Öğrencilerin kişisel gelişimleri hayatlarını anlamlandırmalarını pozitif ve anlamlı yönde etkiler.

Yukarıda aktarılan literatür incelendiğinde üniversite öğrencilerinin kariyer hedeflerinin, onların hayatlarını anlamlandırmalarına ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunabileceği öngörülebilir. Ayrıca öğrencilerin kişisel gelişimleri hayatlarını daha da anlamlı hale getirebilir. Öğrencilerin işsizlik kaygıları bir taraftan hayatlarını anlamlı kılmalarına diğer taraftan da kariyer hedeflerine önemli katkılar sağlayabilir. Öte yandan öğrencilerin geleceğe yönelik hayatlarını anlamlandırmalarında kişisel gelişimleri ve kariyer hedefleri aracı etkilere sahip olabilir.

6. METODOLOJİ

6.1. Araştırmanın Örnekleme ve Kullanılan Ölçekler

Araştırma 2021 yılında Trabzon, Rize, Gümüşhane ve Bayburt illerindeki üniversitelerde eğitimlerine devam etmekte olan toplam 456 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kolayda örneklem yöntemi uygulanmış olup pandemi süreci dikkate alınarak araştırmaya ilişkin anket soruları elektronik anket uygulaması ile katılımcılara ulaştırılmıştır. Araştırmanın anketi toplamda 30 sorudan oluşmaktadır. Araştırma anketinde öğrencilerin demografik bilgilerini ölçen 6 adet soru yer almaktadır. Araştırma modelinde yer alan değişkenlerin ölçülebilmesi için 5'li Likert tekniği kullanılarak toplam 24 soru yöneltilmiştir. Literatürdeki benzer çalışmalar dikkate alındığında araştırma verilerinin analizinde ve modelinin test edilmesinde Smart PLS programı yardımıyla PLS-SEM analizi kullanılmasının uygun olacağına karar verilmiştir. PLS-SEM uygulamalarında küçük örneklem boyutları ve normal olmayan veri dağılımı sebebi ile daha karmaşık modeller ile biçimlendirici ölçüm yaklaşımları gerçekleştirilebilmektedir. Araştırmalarda aracı etkiler, moderatör etkiler ve çoklu grup analizleri gibi yeni ortaya çıkan analizlere ilişkin değerlendirmeler genişletilebilir (Hair, Hollingsworth, Randolph ve Chong, 2017: 454). Ayrıca PLS-SEM uygulamalarında küçük örneklem boyutu $15 \geq N < 50$ iken daha büyük örneklem için tahmin edilen örneklem sayısı $N \geq 100$ olarak ifade edilmektedir (Kock

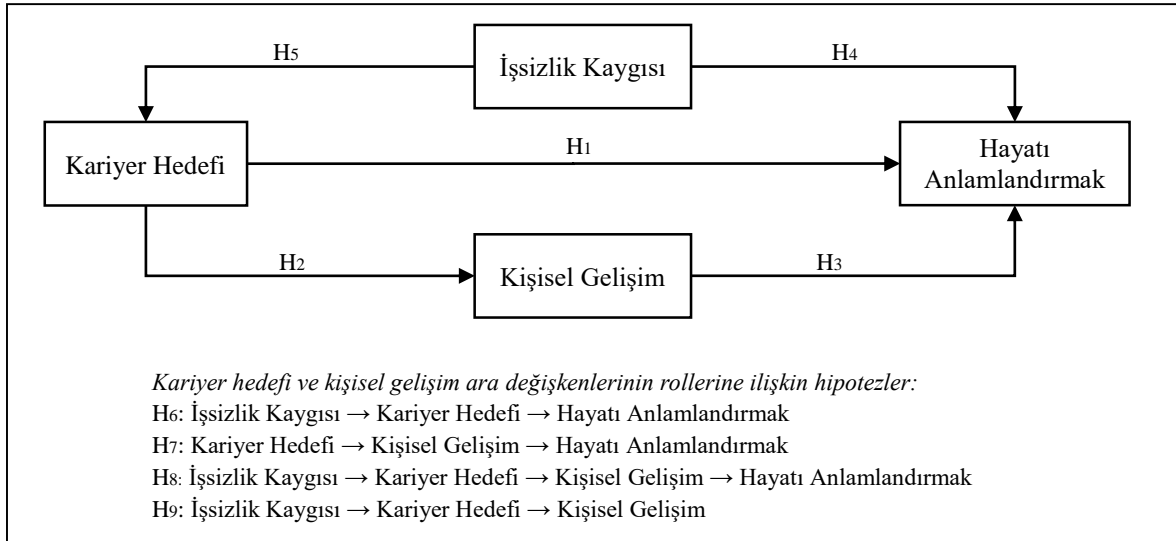
ve Hadaya, 2018: 244). Araştırma verilerinde örneklem sayısının 456 kişi olması PLS-SEM modelinin literatürde verilen yeterli örnekleme sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmada üniversitelerde eğitimi devam eden öğrencilerin hayatlarını anlamlandırmalarına etki edebileceği düşünülen, kariyer hedefi, işsizlik kaygısı ve kişisel gelişim değişkenleri bir bütün olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada hayatı anlamlandırma ölçeğine ilişkin 7 madde Heuvel, Demerouti, Schreurs, Bakker ve Schaufeli (2009: 532) araştırmalarından, kişisel gelişim ölçeğine ilişkin 5 madde Herpen, Meeuwisse, Hofman, Severiens ve Arends (2017: 71) araştırmalarında kullandıkları ölçekten, kariyer hedefi ölçeğine ilişkin 5 madde Amatea, Cross, Clark ve Bobby (1986: 837) araştırmalarından, işsizlik kaygısı ölçeğine ilişkin 7 madde ise Aliot ve Keshky'in (2020: 317) araştırmalarında kullandıkları ölçekten faydalanılarak araştırmanın amacı doğrultusunda üniversite öğrencilerine yönelik olarak uyarlanmıştır.

6.2. Araştırmanın Modeli

Geliştirilen araştırma modeli ve modele ilişkin hipotezler aşağıda Şekil 1'de sunulmaktadır.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

7. BULGULAR

7. 1. Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere ait demografik veriler cinsiyetleri açısından incelendiğinde büyük çoğunluğu kadın öğrencilerin (303 kişi-%66.1) oluşturdukları, herhangi bir işte çalışmadıkları (369 kişi-%80.9) anlaşılmaktadır. Eğitim durumları dikkate alındığında katılımcıların çoğunluğunun önlisans (227 kişi-%49.8) ve lisans (178 kişi-%39) eğitimi devam eden öğrencilerden oluştuğu anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin üniversitelere göre dağılımlarına bakıldığında ise Gümüşhane Üniversitesi'nde (284 kişi-%62.3) eğitime devam eden katılımcıların ağırlıklı çoğunluğu oluşturdukları görülmektedir. Maddi durumları açısından incelendiğinde yarıya yakın katılımcının

500TL ve altı bir gelire (220 kişi-%48.2) sahip olduklarını ve onu 501-1000TL (117 kişi-%25.7) gelire sahip katılımcıların takip ettiği belirlenmiştir. Yaş durumları incelendiğinde ise beklendiği üzere 19-21 yaş aralığındaki (212 kişi-%46.5) katılımcıların çoğunlukta olduğu ve bunları 22-25 yaş aralığındaki (174 kişi-%38.2) katılımcıların takip ettiği gözlemlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Demografik Veriler

Cinsiyet	f	%	Çalışma Durumu	f	%
Kadın	303	66.4	Evet	87	19.1
Erkek	153	33.6	Hayır	369	80.9
Toplam	456	100.0	Toplam	456	100.0
Devam Eden Eğitim Durumu	f	%	Üniversite	f	%
Önlisans	227	49.8	Gümüşhane Üniversitesi	284	62.3
Lisans	178	39.0	Diğer	172	37.7
Yüksek Lisans	35	7.7	Toplam	456	100.0
Doktora	16	3.5			
Toplam	456	100.0			
Aylık Gelir	f	%	Yaş	f	%
500 TL ve altı	220	48.2	18 veya altı	3	0.7
501-1000 TL	117	25.7	19-21 yaş	212	46.5
1001-1500 TL	26	5.7	22-25 yaş	174	38.2
1501-2000 TL	13	2.9	26-29 yaş	30	6.6
2001 TL ve üzeri	80	17.5	30 yaş ve üzeri	37	8.1
Toplam	456	100.0	Toplam	456	100.0

7. 2. Ölçüm Modeline İlişkin Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri

Ölçüm modeline ilişkin güvenilirlik ve geçerliliğe yönelik analizler kapsamında ilk önce gösterge yükleri değerlendirilmektedir. Gösterge yüklerinin incelenmesinde kısmî en küçük kareler temelindeki modellerde yansıtıcı türdeki bir yapıya ait dışsal gösterge yükünün varyansın, yüzde 50'sinden fazlasını açıklayabilmesi için gösterge yükünün 0.708 ve üzeri bir değer almasının kabul edilebilir olduğu ifade edilmektedir (Hair, Risher, Sarstedt ve Ringle, 2019: 8). Literatürde ayrıca, gösterge güvenilirliğinin oluşabilmesi için dışsal gösterge yükünün 0.70'den yüksek olması, dışsal gösterge yükünün 0.40 ile 0.70 aralığındaki göstergeler ise uygulamadan çıkartıldıklarında açıklanan ortalama varyans (AVE) ve birleşik güvenilirlik değerlerinde bir iyileşme olup olmadığının gözlemlenmesi gerektiği belirtilmektedir. Eğer iyileşme olmuyorsa göstergelerin korunması gerektiği vurgulanmaktadır (Hair vd., 2017: 113 Akt., Polat, 2021: 68). Araştırmalarda gösterge yüklerinin geçerliliği ve anlamlılığı kontrol edildikten sonra yapıların içsel tutarlılık güvenilirlikleri incelenmektedir. Buna göre Cronbach's alfa katsayısı, rho_A katsayısı ve birleşik güvenilirlik (CR) katsayısı ele alınmalı ve bu katsayıların

0.70'den yüksek, AVE değerinin 0.50'den yüksek olması gerekmektedir (Henseler vd., 2016: 12; Hair vd., 2019: 15). Tablo 2'de ifade edilen güvenilirlik ve ortalama açıklanan varyans değerleri dikkate alındığında, bütün değişkenlerin literatürde kabul edilen değerlere sahip olduğu ortaya konmaktadır. Yani Cronbach Alpha, rho_A ve CR değerlerinin tamamı 0.70'in üzerinde değerlere sahiptirler. AVE değerlerinin ise, bütün değişkenler için 0.50'nin üzerinde bir değer aldığı görülmektedir.

Tablo 2. Güvenirlik ve AVE (Ortalama Açıklanan Varyans) Değeri

Faktörler	Cronbach's Alpha	rho_A	CR	AVE	Literatür İndeks	Kaynak
HA	0.807	0.818	0.866	0.564	Cronbach's Alpha > 0.70	Henseler vd., 2016: 12
KH	0.905	0.916	0.930	0.726	rho_A > 0.70	Errassafi vd., 2019: 261
KG	0.819	0.824	0.874	0.582	CR > 0.70	Yahaya vd., 2019: 21
IK	0.857	0.922	0.901	0.696	AVE > 0.50	Henseler vd., 2016: 12

Tablo 3'te ayrışma geçerliliği sonuçları verilmektedir. Literatürde 1'den küçük olan Heterotrait-Monotrait (HTMT) oranı, ayrışma geçerliliğinin sağlandığını göstermektedir. Elde edilen HTMT katsayıları ve Fornell-Larcker ayrışma kriterlerinin literatürde kabul edilen değer aralıklarına sahip olduğunu göstermektedir. Yani HTMT katsayılarında bütün değerlerin 0.85'ten küçük olduğu görülmektedir. Fornell-Larcker ölçütüne göre ayrışma geçerliliğinin sağlanması için bir değişkenin kendisiyle karşılaştırıldığında ölçümlenen katsayı diğer değişkenlerle karşılaştırıldığında ortaya çıkan katsayılardan daha yüksek olması gerekir. Ayrışma geçerliği bakımından Tablo 3 incelendiğinde köşegen değerlerinin çapraz öğelerde en yüksek değerleri aldığı görülmektedir.

Tablo 3. HTMT Katsayısı ve Fornell-Larcker Kriteri Ayrışma Geçerlilikleri

Faktörler	HTMT Katsayıları				F-L Kriteri				Literatür İndeks	Kaynak	
	HA	KH	KG	IK	Faktörler	HA	KH	KG			IK
HA					HA	0.751				HTMT<0.85 (farklı yapılar), HTMT<0.90 (benzer yapılar)	Hair vd., 2017: 455
KH	0.511				KH	0.447	0.852				
KG	0.615	0.635			KG	0.508	0.554	0.763		Köşegen (Bold) değ. > Çapraz öğeler	Lowry ve Gaskin 2014: 136
IK	0.274	0.226	0.152		IK	0.248	0.211	0.149	0.834		

7. 3. Yapısal Modelin Analizi

Yapısal model analizine yönelik değerlendirmelerde öncelikle modelin bir doğrusallık sorunu bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Araştırmalarda modele ilişkin doğrusallık problemi olup olmadığını belirlemek için VIF değerlerine bakılmaktadır. Bu değişkenler karşılıklı hata payları olarak ifade edilmektedir (Min vd., 2020: 10). VIF değerinin 5'ten büyük olması kritik doğrusallık problemi, 3 ile 5 arasında değerler alması doğrusallık problemi ve 3'ten küçük değerler almasının ideal olduğu

ifade edilmektedir (Hair vd., 2019: 15). Yapısal eşitlik modellemelerinde ise VIF değerlerinin 5 sınırının üzerinde olması kabul edilebilir nitelikte olduğu belirtilmektedir (Kock ve Lynn, 2012: 552). Araştırma sonucu VIF değerlerinin tamamının 5'in altında olduğunu, dolayısı ile literatürde kabul edilen değer aralıklarına sahip olduğunu göstermektedir.

Ayrıca araştırma modelinde tam uyum sağlanabilmesi için maddelerin ait oldukları ölçek altında toplanması gerekir. Bu bağlamda Tablo 4 incelendiğinde 5 maddenin uygulama ölçeğinden çıkarılması gerektiği sonucuna ulaşılarak ilgili maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Araştırmadaki ölçekler model uyumunda en yüksek faktör yükleri açısından sırasıyla incelendiğinde, hayatı anlamlandırma ölçeğine ait 'kişisel olarak değerli bulduğum faaliyetlere odaklanırım' (HA6) maddesinde, kariyer hedefi ölçeğinde 'gelecekte kariyer yolu ile kendime bir itibar kazandırmam hedeflerimden biridir' (KH3) maddesinde, kişisel gelişim ölçeğinde 'eğitimim ile ilgili bilgi seviyemi artırmak isterim' (KG1) maddesinde ve son olarak işsizlik kaygısı ölçeğinde ise 'mezun olduktan sonra uzmanlığım ile ilgili uygun bir iş bulamamaktan korkarım' (IK4) maddesinde en yüksek faktör yüklerinin olduğu gözlenmektedir.

Tablo 4. Doğrulayıcı Faktör Analizi ve Varyans Büyütme Faktör Katsayıları (VIF)

Ölçek	İfadeler	HA	KH	KG	IK	VIF
HA1	Hayatımda meydana gelen olayları düşünmek için kendime zaman ayırıyorum.	0.697				1.491
HA2	Hayatımı neyin anlamlı kıldığına dair bir anlayışa sahibim.	0.791				1.781
HA3	Karşılaştığım olayların anlamı hakkında sürekli düşünürüm.	0.740				1.567
HA5	Kendimi düşünmem hayatımı anlamlı hale getirmeme yardımcı olur.	0.725				1.556
HA6	Kişisel olarak değerli bulduğum faaliyetlere odaklanırım.	0.795				1.676
KH1	Gelecekte ilginç ve heyecan verici bir kariyere sahip olmam hayattaki en önemli hedefimdir.		0.797			2.105
KH2	Gelecekte kariyerimin yaptığım her şeyden daha fazla beni tatmin edeceğini düşünürüm.		0.779			2.076
KH3	Gelecekte kariyer yolu ile kendime bir itibar kazandırmam hedeflerimden biridir.		0.898			3.342
KH4	Gelecekte önemli şeyler başarabileceğim bir kariyerimin olması benim için önemlidir.		0.897			3.832
KH5	Gelecekte kariyer hayatımda başarılı olduğumu hissetmem benim için önemlidir.		0.881			3.373
KG1	Eğitimim ile ilgili bilgi seviyemi artırmak isterim.			0.798		1.845
KG2	Öğrenmekten zevk alırım.			0.777		1.666
KG3	Daha fazla kişisel gelişim elde etmek isterim.			0.787		1.779
KG4	Mümkün olan en yüksek seviyeye kadar, eğitimime devam etmeyi hedeflerim.			0.783		1.731
KG5	Eğitimim boyunca gördüğüm konular (dersler) ilgimi çeker.			0.662		1.412
IK2	Korkarım ki mezun olduktan sonra bir iş bulamayacağım.				0.818	2.040
IK3	Mezun olduktan sonra işe girme şartlarının zor olacağını düşünürüm.				0.876	2.173
IK4	Mezun olduktan sonra uzmanlığım ile ilgili uygun bir iş bulamamaktan korkarım.				0.907	2.472

İK5	Mezun olduktan sonra alanım ile ilgisi olmayan bir işte çalışmaya mecbur kalacağımı düşünürüm.								0.724	1.633
Araştırma faktör analizi sonucu ölçekten çıkartılan maddeler; HA4: Başıma gelen zor şeylerin sebebini hemen anlarım. HA7: Hayatımın anlamlı olduğunu hissederim. İK1: Gelecekte yapacağım iş görüşmelerinde başarısız olmaktan korkarım. İK6: Mezun olduktan sonra iş görüşmelerini hayal ettiğimde endişelenirim. İK7: Mezun olduktan sonra iş fırsatı bulsam bile başarısız olacağımı düşünürüm.										

Ayrıca araştırmanın yapısal modeli için, çeşitli tahmin gücü katsayıları (R^2 , f^2) incelenmiştir. Yapısal model öncelikle belirlilik katsayısı (R^2) açısından incelenmiştir. Bu değerle ilgili mutlak bir şey olmayıp 1'e yakın olması umulur. Yüksek, orta ve düşük tahmin gücünü ifade etmede kullanılır. R^2 değerleri dikkate alındığında KH orta ve HA ve KG ise büyük etkilere sahip değişkenler olduğu gözlemlenmektedir. R^2 'den sonra, R^2 değerlerine katkı anlamında f^2 etki büyüklükleri incelenmiştir. KH-HA, KG-HI, IK-HI, IK-KH değişkenleri f^2 değerleri açısından küçük etkiye, KH-KG değişkenleri için ise büyük etkiye sahip değerler aldığı gözlemlenmektedir. Tablo 5'te yer alan tüm f^2 değerleri literatür indekslerini karşılamaktadır.

Tablo 5. Tahmin Gücü Katsayıları

f^2	HA	KH	KG	İK	R^2	R Square	R Square Adjusted	Literatür İndeks	Kaynak
HA								$f^2 < 0.02$ önemli etki yok,	Yahaya vd., 2019: 12
KH	0.044		0.444		HA	0.319	0.314	$0.02 \leq f^2 < 0.15$ küçük etki, $0.15 \leq f^2 < 0.35$ orta etki, $f^2 \geq 0.35$ büyük etki	
KG	0.138				KH	0.044	0.042	$R^2 = 0.02 < 0.13 < 0.26$	Cohen 1988: 413-414
İK	0.031	0.046			KG	0.307	0.306	(Küçük<Orta<Büyük)	

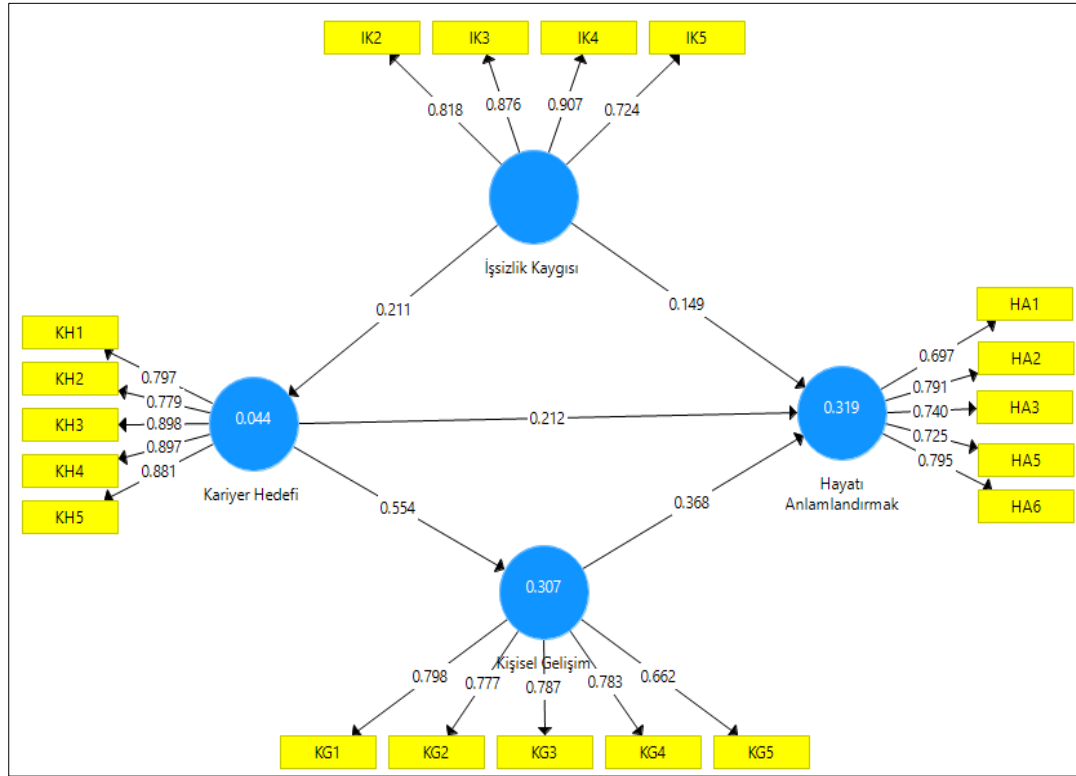
Araştırma modelinin uyumu incelendiğinde literatür Normal Uyum İndeksi (NFI) değerleri 0 ile 1 arasında değerler alabildiği görülmüştür. Bunun ki-kare değeri temelini tahmin eden bir değer olduğu vurgulanmaktadır. Bu değer 1'e ne kadar yakın olur ise modelin o kadar mükemmel bir uyum gösterdiği belirtilmektedir. PLS-SEM uyum iyiliği açısından modelin geçerliliğinin karşılaştırılmasında ise GoF değerleri hesaplanabilir. GoF indeksinin hesaplanması için gizil değişkenler açısından ortaya koyulan AVE değerleri ile R^2 değerlerinin ortalamaları alınmalıdır. Ayrıca SRMR standartlaştırılmış ortalama hataların karekökü demek olup, bu değer 0'a yaklaştıkça modelin uyum iyiliği artmaktadır. Araştırmalarda ayrıca tam model uyum kriterlerinden Karesel Öklidyen Uzaklık (d_{ULS}) ve Geodesic Uzaklık (d_G) kullanılmakta olup, bu değerlerin 0.05'ten büyük olması gerektiği vurgulanmaktadır (Kazmi, Raza ve Ahmed, 2020: 33). Tablo 6'da araştırma modelinde oluşan değerler ve esas alınan literatür indeksleri karşılaştırmalı verilmiş olup NFI değerinin 1'e yakın bir değer aldığı, SRMR değerinin 0.080'den küçük olduğu, GoF değerinin literatürde belirtilen 0.36 değerinden büyük olduğu (0.38), dolayısı ile model uyumunun genel olarak sağlandığı görülmektedir.

Tablo 6. PLS-SEM Model Fit Sonucu

Model Fit	Doymuş Model	Tahmini Model	Literatür İndeksi	Kaynak
SRMR	0.063	0.062	SRMR < 0.080	Hu ve Bentler 1998: 449
d_uls	0.744	0.737	d_uls > 0.05	Khoshmaram vd., 2017:400
d_g	0.230	0.229	d_g > 0.05	Khoshmaram vd., 2017:400
Chi-Square	634.526	633.165		
NFI	0.856	0.856	NFI > 0.80	Khoshmaram vd., 2017:400
GoF	0.38		GoF > 0.36	Wetzels vd., 2009: 187

Aşağıda araştırmanın nihai yapısal modeli görsel olarak Şekil 2’de sunulmuştur. Araştırma sonucunda işsizlik kaygısının kariyer hedefi ve hayatı anlamlandırma üzerinde pozitif etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Kariyer hedefinin kişisel gelişim ve hayatı anlamlandırma üzerinde pozitif etkileri olduğu görülmüştür. Araştırmada kişisel gelişimin hayatı anlamlandırma üzerinde pozitif etkisi olduğu sonucuna erişilmiştir. Araştırma hipotezlerine ilişkin detaylı sonuçlar Tablo 7’de ifade edilmiştir.

Şekil 2. Yapısal Model

Literatürde t değerinin 1.96’dan büyük ya da eşit olmasının araştırma değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu gösterdiği belirtilmektedir (Garson, 2016: 9). Araştırmada bütün değişkenlerde t değeri 1.96’dan büyük olduğu ve anlamlı ilişkiler oluşturduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 7. Yol Katsayıları ile Yapısal Model Sonuçları

Hipotez	Etki /VIF	O	M	Std Hata	T	P	Sonuç
Doğrudan Etkiler							
H1: KH -> HA	(+) / 1.480	0.212	0.213	0.053	4.039	0.000	Kabul
H2: KH -> KG	(+) / 1.000	0.554	0.550	0.052	10.687	0.000	Kabul
H3: KG -> HA	(+) / 1.446	0.368	0.364	0.065	5.676	0.000	Kabul
H4: IK -> HA	(+) / 1.048	0.149	0.152	0.041	3.621	0.000	Kabul
H5: IK -> KH	(+) / 1.000	0.211	0.213	0.050	4.205	0.000	Kabul
Aracı Etkiler							
H6: IK -> KH -> HA	(Aracı)	0.045	0.045	0.016	2.778	0.006	Kabul
H7: KH -> KG -> HA	(Aracı)	0.204	0.201	0.043	4.791	0.000	Kabul
H8: IK -> KH -> KG -> HA	(Aracı)	0.043	0.043	0.016	2.714	0.007	Kabul
H9: IK -> KH -> KG	(Aracı)	0.117	0.118	0.034	3.478	0.001	Kabul
Toplam Etkiler							
KH -> HA		0.416	0.413	0.049	8.453	0.000	
KH -> KG		0.554	0.550	0.052	10.687	0.000	
KG -> HA		0.368	0.364	0.065	5.676	0.000	
IK -> HA		0.237	0.241	0.046	5.151	0.000	
IK -> KH		0.211	0.213	0.050	4.205	0.000	
IK -> KG		0.117	0.118	0.034	3.478	0.001	

KH: Kariyer Hedefi, HA: Hayatı Anlamlandırmak, KG: Kişisel Gelişim, IK: İşsizlik Kaygısı

Ulaşılan sonuçlar incelendiğinde araştırma hipotezlerinin sonuçları aşağıdadır:

- H1 hipotezinde ifade edilen ‘*öğrencilerin kariyer hedefleri hayatlarını anlamlandırmalarını pozitif ve anlamlı yönde etkilemiştir*’ hipotezi desteklenmiştir (0.212; p<,05).
- H2 hipotezinde belirtilen ‘*öğrencilerin kariyer hedefleri kişisel gelişimlerini pozitif ve anlamlı yönde etkilemiştir*’ hipotezi desteklenmiştir (0.554; p<,05).
- H3 hipotezinde ‘*öğrencilerin kişisel gelişimleri hayatlarını anlamlandırmalarını pozitif ve anlamlı yönde etkilemiştir*’ hipotezi desteklenmiştir (0.368; p<,05).
- H4 hipotezinde vurgulanan ‘*öğrencilerin işsizlik kaygıları hayatlarını anlamlandırmalarını pozitif ve anlamlı yönde etkilemiştir*’ hipotezi desteklenmiştir (0.149; p<,05).
- H5 hipotezinde ifade edilen ‘*öğrencilerin işsizlik kaygıları kariyer hedeflerini pozitif ve anlamlı yönde etkilemiştir*’ hipotezi desteklenmiştir (0.211; p<,05).

Literatürde aracı etkiye ilişkin elde edilen yol katsayılarının çarpımları pozitif değerler alıyor ise tamamlayıcı aracılığın negatif değerlerde ise rekabetçi aracılığın etkili olduğu vurgulanmaktadır (Zhao, Lync ve Chen, 2010: 204). Buradan;

- H6 hipotezinde belirtilen ‘*öğrencilerin işsizlik kaygıları ile hayatlarını anlamlandırmaları ilişkisinde kariyer hedefleri ara değişken olarak rol oynar*’ hipotezi desteklenmiştir (0.045; p<,05).
- H7 hipotezinde ‘*öğrencilerin kariyer hedefleri ile hayatlarını anlamlandırmaları ilişkisinde kişisel gelişimleri ara değişken olarak rol oynar*’ hipotezi desteklenmiştir (0.204; p<,05).

• H8 hipotezinde ‘*öğrencilerin işsizlik kaygıları ile hayatı anlamlandırmaları ilişkisinde kariyer hedefleri ve kişisel gelişim düzeyleri ara değişken olarak rol oynar*’ hipotezi desteklenmiştir (0.043; $p < .05$).

• Son olarak H9 hipotezinde ‘*öğrencilerin işsizlik kaygıları ile kişisel gelişim ilişkilerinde kariyer hedefleri ara değişken olarak rol oynar*’ hipotezi desteklenmiştir (0.117; $p < .05$).

8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırmada elde edilen bulgularda bütün değişkenler olumlu katsayılar oluşturmuştur. Genel olarak değerlendirildiğinde üniversite eğitimi devam eden öğrencilerin hayatlarını anlamlandırmasına; kariyer hedeflerinin, işsizlik kaygılarının ve kişisel gelişimlerinin önemli katkıları olduğu gözlemlenmiştir. Literatür eşliğinde incelendiğinde, öğrencilerin kariyer hedeflerinin hayatlarını anlamlandırmalarına pozitif katkılar sağladığı görülmektedir. Bu sonuç öğrencilerin belirli hedef ya da hedefler peşinde mücadele etmelerinin hayatlarını anlamlı kıldığını ortaya koymaktadır. Bu durum öğrencinin geleceği için bir kariyer hedefi belirlemesinin hayatına anlam katmada oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Hepburn (1966) hayatı anlamlı kılmamanın değerli amaçlar peşinde gitmek ile ilgili olduğunu, Battista ve Almond (1973) ise hayatı anlamlandırmayı bireyin hedefi açısından pozitif yaşama olan inancı olarak ifade etmektedirler. Martele ve Steger (2016) hayatı anlamlandırma duygusunda hedefin önemli etkisinin olduğunu belirtmektedirler. Araştırma sonuçları da kariyer hedefinin hayatı anlamlandırmada katkısı olduğu görüşünü desteklemektedir. Holding vd. (2020) üniversite öğrencilerinin kariyer hedeflerine ulaşmak için yüksek seviyede fedakârlık yaptıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada kariyer hedefinin hayatı anlamlandırmaya yönelik katkısında fedakârlık davranışının da etkisi olabileceğini göstermektedir.

Araştırmada öğrencilerin kariyer hedeflerinin kişisel gelişimlerine pozitif katkıda bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, öğrencilerin geleceği için koymuş oldukları hedefler için çaba göstermelerinin kendilerini kişisel olarak geliştirmelerine önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Ayrıca burada öğrencinin hedef belirlemesinin kendisini o hedefe erişmek için kişisel olarak geliştirmesine önayak olduğu da ortaya konmaktadır. Öğrenciler eğitim hayatlarında kendilerine ne kadar erken hedef ya da hedefler belirleyip bu hedefler doğrultusunda hareket eder iseler, kendilerini o hedefe ulaşmak için kişisel olarak o kadar erken yetiştirebilirler. Waldstein ve Reiher (2001) eleştirel düşünme yolu ile toplum temelli hizmeti akademik hedeflerle ilişkilendirme eğitimlerinin yüksek kişisel gelişim sergilemelerine yol açtığını vurgulamaktadırlar. Bu durum, araştırmada kariyer hedefinin kişisel gelişime olan katkısı olduğu yöndeki sonucu da desteklemektedir. Monks vd. (2006) üniversite öğrencilerinin kişisel gelişime ilişkin planlarının kariyer planlarını etkilediğini belirtmişlerdir. Araştırmada kariyere ilişkin hedeflerin kişisel gelişime katkı sağladığı bulunmuştur. Ayrıca Reddan (2015) öğrencilerin kariyer planlarına ilişkin eğitim almalarının kariyer hedeflerini gerçekleştirmelerine katkı sağlayabileceğini belirtmiştir. Araştırmada kariyer hedefinin kişisel gelişime olan katkısı bu

durumun iki taraflı olarak etkili olabileceğini ortaya koymaktadır. Yani hedef gelişimi desteklemektedir. Ismail vd. (2016) bireylerin kendilerini geliştirmesinin kariyer hedefinin önemli belirleyicisi olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu da araştırmada elde edilen bulguları desteklemektedir.

Araştırma sonuçları göstermiştir ki, öğrencilerin kişisel gelişimleri hayatlarını anlamlandırmalarına pozitif katkı sağlamıştır. Bu sonuç kişisel olarak kendisini geliştiren öğrencilerin hayatlarını daha anlamlı hale getirebildiklerini göstermektedir. Ayrıca bu sonuç, eğitim hayatında kişisel gelişim açısından sürekliliğin hayatı daha anlamlı hale getirmek için oldukça önemli olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Chamberlain ve Zika (1988) hayatı anlamlandırmanın, amaca ulaşma ve hayatta coşkulu bir yönelime sahip olma ile ilgili olabileceğini vurgulamaktadırlar. Kişisel gelişim için amaca ulaşmanın ve coşkulu bir yönelime sahip olmanın önemli olduğu dikkate alındığında, bu dolaylı olarak araştırma sonucunu da desteklemektedir. Burgess ve Wellington (2010) kişisel gelişimin tutumlar, duygular, benlik saygısı ve eğilimler açısından duygusal gelişimin bir parçası olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedirler. Araştırma sonucunda ortaya çıkan kişisel gelişimin hayatı anlamlandırmaya olan olumlu katkısı literatürdeki bu görüşleri destekler niteliktedir.

Araştırmada öğrencilerin işsizlik kaygısı hayatlarını anlamlandırmalarına pozitif katkı sağlamıştır. Bu sonuç özellikle işsizlik kaygısının her ne kadar bireyin strese girmesine sebep olsa ve rahatsızlık verici bir durum olarak algılansa da aslında öğrencinin belirli kaygılara göre hareket etmesinin hayatına anlam katabileceğini ortaya koyması açısından önemlidir. Yani öğrencinin mezun olduktan sonraki işsiz kalma endişesi, onun yapması gerekenleri şimdiden gerçekleştirmeyi planlamasına katkıda bulunabilir. Özellikle işsizlik kaygısının yaptığı baskı ile kendisine ya da çevresine karşı ortaya koyabileceği sorumluluk duygusu hayatını anlamlandırmada önemli bir etken olabilir. Eisenberg ve Lazarsfeld (1938) genç bireylerin yaşamlarındaki zorlukların yanında işsizliğin etkili olduğu bir hayatlarının olmasının onlarda iz bırakabileceğini vurgulamışlardır. İşsizlik kaygısının hayatı anlamlandırmaya yönelik önemli ve olumlu bir iz bırakabileceği bu araştırmamızın sonuçlarında da gözlemlenmektedir. Steger vd. (2009) çalışmalarında bireylerin hayatlarına ne kadar anlam yüklerseler, tüm yaşam evreleri boyunca da o kadar fazla refah yaşadıklarını iddia etmektedirler. Bu iddiaya paralel olarak bu araştırmada da işsizlik kaygısı açısından değerlendirildiğinde refah için belirli bir işte çalışmanın önemli olduğunu dolayısı ile işsizlik kaygısının hayata anlam katabileceği sonucu çıkarılabilir.

Araştırmada öğrencilerin işsizlik kaygısının kariyer hedeflerini pozitif yönde etkilediği sonucu çıkmıştır. Bu sonuç öğrencinin işsiz kalma endişesi ile kariyeri için bir ya da birden fazla hedef koyabileceğini, alternatifler oluşturabileceğini de göstermesi bakımından önemlidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde öğrencinin hedeflerine erişememesi ya da işsizliğin neden olduğu baskı, kariyer hedefini gerçekleştirebilmek için ona olumlu bir katkıya dönüşebilir. Smari vd. (1997) ve Kokko ve Pulkkinen (1998) işsizliğin kaygıyı artırdığını belirtmişlerdir. Bu açıdan araştırmada işsizlik kaygısı bir bütün olarak değerlendirmeye alınmıştır. Ersoy-Kart ve Erdost (2008) üniversite öğrencilerinin mezun

olduktan sonra ilk iki yıl için iş bulma açısından iyimser olduklarını vurgulamaktadırlar. Bu araştırmada elde edilen bulgular ise ilgili araştırmadaki iyimserlik açısından bakıldığında işsizlik kaygısının kariyer hedefine olan katkısını destekleyebilir. Hu vd. (2016b) öğrencilerin kariyer hedeflerini amaçlarına yönelik olarak algılamalarının, hedeflerine ulaşmalarında güçlü bir arzuya sahip olmaları ile ilgili olduğunu belirtmektedirler. Benzer şekilde bu araştırma sonuçları da işsizlik kaygısının kariyer hedefine katkısı anlamında, öğrencilerin amaçlarına yönelik algılarının etkili olabileceğini ortaya koyabilir. Creed vd. (2017) kariyer hedefi ile performans tutarsızlığının, düşük istihdam algısına sebep olduğunu vurgulamışlardır. Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar incelenecek olursa öğrencilerin işsizlik kaygılarının kariyer hedefine olan katkısı onların daha tutarlı performans sergilenmesine yol açabilir denebilir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin işsizlik kaygısı ile hayatlarını anlamlandırma ilişkisinde kariyer hedefi ara değişken olarak rol oynamıştır. Bu sonuç işsizliğe yönelik kaygı ve hayata anlam katma arasındaki ilişkide kariyer hedefinin önemli bir rolü olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırmada aracı etkili modellerde bütün değişkenler pozitif katsayılar oluşturmuştur. Zhao vd. (2010) araştırmalarındaki tamamlayıcı aracılık dikkate alındığında, işsizlik kaygısı ve hayatı anlamlandırma ilişkisinde kariyer hedefi tamamlayıcı bir görev üstlenmiştir. Bu sonuç işsizlik kaygısı ve hayatı anlamlandırmada kariyer hedefinin bir bütünlük oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Zika ve Chamberlain (1992) hayatın anlamının refah üzerinde geniş bir etkisinin olduğunu, hayatın anlamından yoksun olanlarda psikolojik işlevlerin zararlı etkilerinin görülebileceğini belirtmektedirler. Araştırmamızda işsizlik kaygısının hayatın anlamına olan katkısında kariyer hedefinin aracı etkisi dikkate alındığında, refah için işsizlik kaygısı olumlu katkılar sağlamış olabilir. Ayrıca hayatın anlamından yoksun olmamak adına kariyer hedefinin aracı etkisi söz konusu olmuş olabilir. Mohammed ve Devecioglu (2018) işsizlik kaygısının gerek erkek gerekse de kadın öğrenciler için sürekli olduğunu, öğrencilerin iş önceliklerinin statü sahibi olma, para kazanma ve toplum için yararlı biri olmaya yönelik iş tecrübesi edinme ve bir iş bulma umudu şeklinde değerlendirdiklerini belirtmektedirler. Araştırmamızda işsizlik kaygısının hayatı anlamlandırmaya yönelik katkısında kariyer hedefinin aracı etkisi açısından bakıldığında kariyer hedeflemesinin benzer manada statü, para kazanma, topluma faydalı birey olma gibi manalarda katkı sağlayabileceği ifade edilebilir.

Araştırmamızda öğrencilerin kariyer hedefi ile hayatlarını anlamlandırma ilişkisinde kişisel gelişim ara değişken olarak rol oynamıştır. Bu sonuç öğrencinin kariyer hedefinin hayatını anlamlandırması üzerindeki etkisinde kişisel gelişiminin tamamlayıcı görevi olduğunu göstermektedir. Bu durum öğrencinin hedefleri doğrultusunda hayatına bir anlam katabilmesi için kendisini kişisel olarak geliştirmeye ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır. Devogler ve Ebersole (1981) bireylerin hayatlarını anlamlandırmaya hedeflerinin ve kendini geliştirmelerinin önemli katkıları olabileceğini belirtmektedirler. Bu, araştırma sonucunu desteklemektedir. Martele ve Steger (2016) gelecek için değer verilen bir hedefin olmasının bireyin çabasını ve hayatını anlamlı hale getirebileceğini belirtmişlerdir.

Araştırmamızda kariyer hedefinin hayatı anlamlandırma üzerindeki etkisinde kişisel gelişimin aracı etkisi olduğu sonucu burada belirli bir çabanın var olduğu sonucuna işaret etmektedir.

Araştırmada öğrencilerin işsizlik kaygısı ile hayatı anlamlandırma ilişkisinde kariyer hedefi ve kişisel gelişim düzeyi ara değişken olarak rol oynamıştır. Bu sonuç öğrencilerin işsizlik kaygısı ve hayatlarını anlamlandırma ilişkisinde hem kariyer hedefleri hem de kişisel gelişimlerinin tamamlayıcı etkisi olduğunu göstermektedir. Bu sonuç özellikle araştırma modeli göz önüne alındığında bütün değişkenlerin bir ekosistemin önemli bir parçası gibi sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir. Devogler ve Ebersole (1980) üniversite öğrencilerinin hayatlarının anlamlandırmalarında diğer bireyler ile olan ilişkilerinin önemli olduğunu, öğrencilerin sadece yüzde beşinin hayatlarının anlamlı olmadığını ifade ettiklerini ortaya koymaktadırlar. Bu durum araştırma sonucu dikkate alındığında öğrencilerin hayatlarını anlamlandırmalarında, eğitimleri çerçevesinde diyalog halinde olduğu kişilerin etkili olduğunu ve bunun çoğu öğrencinin hayatına belirli bir anlam yüklediğini ortaya koymaktadır. Baumeister vd. (2013) hayatın anlamlılığının geçmişi, bugünü ve geleceği bütünleştirdiği, endişeyi artırdığı, bireyin kendisini yansıtan ve başkaları için olumlu olan şeyler yapmak ile ilgili olduğunu vurgulamışlardır. Araştırmada işsizlik kaygısı ve hayatı anlamlandırmayı artırma ilişkisinde kariyer hedefi ve kişisel gelişimin aracı etkileri dikkate alındığında dolaylı olarak endişenin, kendini yansıtanın ve başkaları için olumlu davranışların etkili olabileceği de yorumlanabilir. Ateş (2019) öğrencilerin işsizliği utanç verici bir kusur olarak kabul ettiklerini belirtmiştir. Bu araştırmada işsizlik kaygısının hayatı anlamlandırma üzerindeki katkısında kariyer hedefi ve kişisel gelişimin aracı etkileri, utanç verici davranış ile karşı karşıya kalmamak adına böyle bir sonucun çıkmış olabileceğini göstermektedir, şeklinde de yorumlanabilir.

Bu araştırmada öğrencilerin işsizlik kaygıları ile kişisel gelişimleri arasındaki ilişkide kariyer hedeflerinin ara değişken olarak rol oynadığı gözlemlenmiştir. Bu sonuç öğrencilerin işsizlik kaygıları ve kişisel gelişimleri ilişkisinde kariyer hedeflerinin tamamlayıcı aracı bir görevi olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin işsiz kalmaya yönelik hissettikleri kaygılar kişisel gelişimlerini etkilemekte ve kariyer hedefleri de bu etkiye önemli bir tamamlayıcı olarak destek vermektedir. Mittendorff vd. (2008) öğrencilerin kişisel gelişim planlarının kariyer hedefleri açısından kendilerine rehberlik ettiğini belirtmektedir. Nisula ve Metso (2019) öğrencilerin mesleki çalışma ortamında faaliyette bulunmalarının, mesleki öğrenimlerine, öğrenme memnuniyetlerine, öğrenme başarılarına, gelecekteki kariyer gelişimlerine ve istihdam edilmelerine katkı sağladığını vurgulamaktadırlar. Araştırma sonuçları dikkate alındığında öğrencilerin mesleklerine ilişkin bir işte faaliyet göstermeleri veya stajlarını (özellikle önlisans ara eleman pozisyonundaki öğrencilerin yapacakları zorunlu stajlarını) gerçekleştirmeleri işsizlik kaygılarının kişisel gelişimlerine olan katkısı açısından ve kariyer hedefleri için önemli kazanımlar sağlayabileceğini öngörmek mümkündür.

Bu araştırma sonucunda üniversitede eğitimi devam eden öğrencilerin hayatlarını anlamlı kılabilmesinde kişisel gelişimlerinin, kariyer hedeflerinin ve işsizlik kaygılarının onlara pozitif ve

anlamli katkıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelecek araştırmalarda değişkenlere ek olarak psikolojik baskıların, mevcut durumu psikolojik olarak sahiplenmenin, fedakârlığın, mutluluk düzeyinin, motivasyonun ve geleceğe yönelik girişimcilik niyetinin öğrencilerin hayatlarını anlamlandırmalarında olası etkilerinin neler olabileceği araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Agafonova, S., Bryukhova, N. ve Kaigorodov, B. (2015) "Professional and Personal Undergraduates Development in the Educational Process from the Perspective of Competency-Based Approach", *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 214: 479-486.
- Alioat S.K.H. ve Keshky, M.E.S.A.E. (2020) "Cognitive Flexibility as the Mediator between Unemployment Anxiety and Psychological Wellbeing among University Students with Disabilities", *JKAU/ Arts and Humanities*, 28: 299-321.
- Amatea, E.S., Cross, E.G., Clark, J.E. ve Bobby, C.L. (1986) "Assessing the Work and Family Role Expectations of Career-Oriented Men and Women: The Life Role Saliense Scales", *Journal of Marriage and Family*, 48(4): 831-838.
- Antonio, A. ve David, T. (2015) "First Year University Student Engagement using Digital Curation and Career Goal Setting", *Research in Learning Technology*, 23: 1-14.
- Ateş, S.S. (2019) "Anxiety of Unemployment before the Graduation: Research on University students in the Aviation Departments", *International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries*, 3(5): 165-174.
- Baldwin, M., Landau, M.J. ve Swanson, T.J. (2018) "Metaphors can Give Life Meaning", *Self and Identity*, 17(2): 163-193.
- Battista, J. ve Almond, R. (1973) "The Development of Meaning in Life", *Psychiatry*, 36(4): 409-427.
- Baumeister, R.F., Vohs, K.D., Aaker, J.L. ve Garbinsky, E.N. (2013) "Some key Differences between a Happy Life and a Meaningful Life", *The Journal of Positive Psychology*, 8(6): 505-516.
- Burgess, H. ve Wellington, J. (2010) "Exploring the Impact of the Professional Doctorate on Students Professional Practice and Personal Development: Early Indications", *Work Based Learning e-Journal*, 1(1): 160-176.
- Chamandy, M. ve Gaudreau, P. (2019) "Career Doubt in a Dual-Domain Model of Coping and Progress for Academic and Career Goals", *Journal of Vocational Behavior*, 110: 155-167.
- Chamberlain, K. ve Zika, S. (1988) "Measuring Meaning in Life: An Examination of three Scales", *Personality and Individual Differences*, 9(3): 589-596.

- Clements, A.J. ve Kamau, C. (2018) "Understanding Students Motivation towards Proactive Career Behaviors through Goal-Setting Theory and the Job Demands-Resources Model", *Studies in Higher Education*, 43(12): 2279-2293.
- Cohen, J. (1988) "Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences", Second (Ed.) Multiple Regression and Correlation Analysis, Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates (407-444 içinde), 2nd ed. (ISBN 0-8058-0283-5), Printed in the United States of America.
- Crayford, J., Fearon, C., McLaughlin, H. ve Vuuren, W.V. (2012) "Affirming Entrepreneurial Education: Learning, Employability and Personal Development", *Industrial and Commercial Training*, 44(4): 187-193.
- Creed, P.A., Hood, M. ve Hu, S. (2017) "Personal Orientation as An Antecedent to Career Stress and Employability Confidence: The Intervening Roles of Career Goal-Performance Discrepancy and Career Goal Importance", *Journal of Vocational Behavior*, 99:79-92.
- Creed, P.A., Sawitri, D.R., Hood, M. ve Hu, S. (2020) "Career Goal Setting and Goal Pursuit in Young Adults: The Role of Financial Distress", *Journal of Career Development*, 1-16.
- Creed, P.A., Wamelink, T. ve Hu, S. (2015) "Antecedents and Consequences to Perceived Career Goal-Progress Discrepancies", *Journal of Vocational Behavior*, 87: 43-53.
- Darity, W. ve Goldsmith, A.H. (1996) "Social Psychology, Unemployment and Macroeconomics", *Journal of Economic Perspectives*, 10(1): 121-140.
- Devogler, K.L. ve Ebersole, P. (1980) "Categorization of College Students Meaning of Life", *Psychological Reports*, 46: 387-390.
- Devogler, K.L. ve Ebersole, P. (1981) "Adults Meaning in Life", *Psychological Reports*, 49: 87-90.
- Dolga, L., Filipescu, H., Popescu-Mitroi, M.M. ve Mazilescu, C. A. (2015) "Erasmus Mobility Impact on Professional Training and Personal Development of Students Beneficiaries", *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 191: 1006-1013.
- Dooley, D., Fielding, J. ve Levi, L. (1996) "Health and Unemployment", *Annual Reviews Public Health*, 17: 449-465.
- Edmunds, R. ve Richardson, J.T.E. (2009) "Conceptions of Learning, Approaches to Studying and Personal Development in UK Higher Education", *British Journal of Educational Psychology*, 79: 295-309.
- Eisenber, P. ve Lazarsfeld, P.F. (1938) "The Psychological Effects of Unemployment", *Psychological Bulletin*, 35(6): 358-390.

- Errassafi, M., Abbar, H. ve Benabbou, Z. (2019) "The Mediating Effect of Internal Integration on the Relationship between Supply Chain Integration and Operational Performance: Evidence from Moroccan Manufacturing Companies", *Journal of Industrial Engineering and Management*, 12(2): 254-273.
- Ersoy-Kart, M. ve Erdost, H.E. (2008) "Unemployment Worries among Turkish University Students", *Social Behavior and Personality*, 36(2): 275-288.
- Garson, D.G. (2016) "Partial Least Squares: Regression & Structural Equation Models", Statistical Publishing Associates, Asheboro NC 27205 USA.
- Gmelch, G. (1997) "Crossing Cultures: Student Travel and Personal Development", *International Journal of Intercultural Relations*, 21(4): 475-490.
- Hair, J., Hollingsworth, C.L., Randolph, A.B. ve Chong, A.Y.L. (2017) "An Updated and Expanded Assessment of PLS-SEM in Information Systems Research", *Industrial Management & Data Systems*, 117(3): 442-458.
- Hair, J.F., Risher, J.J., Sarstedt, M. ve Ringle, C.M. (2019) "When to use and How to Report the Results of PLS-SEM", *European Business Review*, 31(1): 2-24.
- Heintzelman, S., Trent, J. ve King, L.A. (2013) "Encounters with Objective Coherence and the Experience of Meaning in Life", *Psychological Science*, 24(6): 9991-998.
- Henseler, J., Hubona, G. ve Ray, P.A. (2016) "Using PLS path Modeling in New Technology Research: Updated Guidelines", *Industrial Management & Data System*, 116(1): 2-20.
- Hepburn, R.W. (1966) "Questions about the Meaning of Life", *Religious Studies*, 1(2): 125-140.
- Herpen, S.G.A.V., Meeuwisse, M., Hofman, W.H.A., Severiens, S.E. ve Arends, L.R. (2017) "Early Predictors of First-year Academic Success at University: Pre-University Effort, Pre-University Self-Efficacy, and Pre-University Reasons for Attending University", *Educational Research and Evaluation*, 23(1/2): 52-72.
- Heuvel, M., Demerouti, E., Schreurs, B.H.J., Bakker, A.B. ve Schaufeli, W.B. (2009) "Does Meaning-making Help During Organizational Change? Development and Validation of a New Scale", *Career Development International*, 14(6): 508-533.
- Holding, A.C., St-Jacques, A., Verner-Filion, J., Kachanoff, F. ve Koestner, R. (2020) "Sacrifice-but at what Price? A Longitudinal study of Young Adults Sacrifice of basic Psychological Needs in Pursuit of Career Goals", *Motivation and Emotion*, 44: 99-115.
- Hu, L-T. ve Bentler, P.M. (1998) "Fit Indices in Covariance Structure Modeling: Sensitivity to Underparameterized Model Misspecification", *Psychological Methods*, 3(4): 424-453.

- Hu, S., Creed, P.A. ve Hood, M. (2016a) "Development and Initial Validation of a Measure to Assess Career Goal Feedback", *Journal of Psychoeducational Assessment*, 1-13.
- Hu, S., Hood, M. ve Creed, P.A. (2016b) "Career Goal Importance as a Moderator in the Relationship between Career Feedback and Career-Related Stress", *Journal of Career Development*, 1-16.
- Hu, S., Hood, M. ve Creed, P.A. (2017) "Negative Career Feedback and Career Goal Disengagement in Young Adults: The Moderating Role of Mind-set about Work", *Journal of Vocational Behavior*, 102: 63-71.
- Ismail, M. (2016) "Cultural Values and Career Goal of Gen-X and Gen-Y: A Conceptual Framework", *Global Business and Management Research: An International Journal*, 8(2): 1-18.
- Ismail, M., Rahim, A.N.A., Lee, K.H. ve Thahrir, N.F.M. (2016) "Cultural Values and Career Goal of Gen-X and Gen-Y Employees: Evidence from Selected Malaysian Companies", *Organizations and Markets in Economies*, 7(2): 43-64.
- Jackson, N. (2001) "Personal Development Planning: What does it Mean? ", *The Higher Education Academy*, 1-8.
- Jawahar, I. M. ve Shabeer, S. (2019) "How does Negative Career Feedback Affect Career Goal Disengagement? The Mediating Roles of Career Planning and Psychological Well-Being", *Journal of Career Development*, 1-15.
- Kazmi, S.H.A., Raza, M. ve Ahmed, J. (2020) "Impact of Destination Service Quality on Revisit Intention in Tourism", *Journal of Organisational Studies and Innovation*, 7(3): 26-45.
- Khoshmaram, M., Zarafshani, K., Alibaygi, A. ve Mirakzadeh, A. (2017) "Exploring the Role of Social Capital in Agricultural Entrepreneurial Opportunity Recognition: Application of Smart PLS", *International Journal of Agricultural Management and Development*, 7(4): 395-406.
- King, L.A., Hicks, J.A., Krull, J.L. ve Gaiso, A.K.D. (2006) "Positive Affect and the Experience of Meaning in Life", *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(1): 179-196.
- Kock, N. ve Hadaya, P. (2018) "Minimum Sample Size Estimation in PLS-SEM: The Inverse Square Root and Gamma-Exponential Methods", *Information Systems Journal*, 28: 227-261.
- Kock, N. ve Lynn, G.S. (2012) "Lateral Collinearity and Misleading Results in Variance-Based SEM: An Illustration and Recommendations", *Journal of the Association for Information Systems*, 13(7): 546-580.
- Kokko, K. ve Pulkkinen, L. (1998) "Unemployment and Psychological Distress: Mediator Effects", *Journal of Adult Development*, 5(4): 205-217.

- Lent, R., Brown, S.D., Talleyrand, R. vd. (2002) "Career Choice Barriers, Supports, and Coping Strategies: College Students Experiences", *Journal of Vocational Behavior*, 60: 61-72.
- Lowry, P.B. ve Gaskin, J. (2014) "Partial Least Squares (PLS) Structural Equation Modeling (SEM) for Building and Testing Behavioral Causal Theory: When to Choose It and How to Use It", *IEEE Transactions on Professional Communication*, 57(2): 123-146.
- Magolda, M.B.B. (1996) "Cognitive Learning and Personal Development: A False Dichotomy", *About Campus*, 1(3): 16-21.
- Martela, F. ve Steger, M.F. (2016) "The three Meanings of Meaning in Life: Distinguishing Coherence, Purpose, and Significance", *The Journal of Positive Psychology*, 11(5): 531-545.
- Martella, D. ve Maass, A. (2000) "Unemployment and Life Satisfaction: The Moderating Role of Time Structure and Collectivism", *Journal of Applied Social Psychology*, 30(5): 1095-1108.
- Min, J., Iqbal, S., Khan, M.A.S., Akhtar, S., Anwar, F. ve Qalati, S.A. (2020) "Impact of Supervisory Behavior on Sustainable Employee Performance: Mediation of Conflict Management Strategies Using PLS-SEM", *Plos One*, 15(9): 1-20.
- Mittendorff, K., Jochems, W., Meijers, F. ve Brok, P.D. (2008) "Differences and Similarities in the use of the Portfolio and Personal Development Plan for Career Guidance in Various Vocational Schools in the Netherlands", *Journal of Vocational Education and Training*, 60(1), 75-91.
- Mohammed, S.A. ve Devecioglu, S. (2018) "Unemployment Anxiety of Student Taking Sports Education in University", *Journal of Education and Training Studies*, 6(7): 17-27.
- Monks, K., Conway, E. ve Dhuigneain, M.N. (2006) "Integrating Personal Development and Career Planning", *Active Learning in Higher Education*, 7(1): 73-86.
- Mualler, S. ve Anderson, A.R. (2014) "Understanding the Entrepreneurial Learning Process and its Impact on Students Personal Development: A European Perspective", *The International Journal of Management Education*, 12, 500-511.
- Nisula, A-M. ve Metso, S. (2019) "Factors Fostering Vocational Students Workplace Learning Success in the Real Workplace Environment", *Journal of Education and Work*, 32(6-7): 552-569.
- Oishi, S. ve Diener, E. (2014) "Residents of Poor Nations Have a Greater Sense of Meaning in Life Than Residents of Wealthy Nations", *Psychological Science*, 25(2), 422-430.
- Pelaez-Fernandez, M.A., Rey, L. ve Extremera, N. (2019) "Psychological Distress among the Unemployed: Do Core Self-Evaluations and Emotional Intelligence Help to Minimize the Psychological Costs of Unemployment? ", *Journal of Affective Disorders*, 256: 627-632.

- Perrone, K.M., Sedlacek, W.E. ve Alexander, C.M. (2001) "Gender and Ethnic Differences in Career Goal Attainment", *The Career Development Quarterly*, 50: 168-178.
- Polat, İ. (2021) "Tedarik Zinciri Entegrasyonunun Tedarik Zinciri Performansı Üzerindeki Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Reddan, G. (2015) "Enhance Students Self-efficacy in making Positive Career Decisions", *Asia-Pacific Journal of Cooperative Education*, 16(4): 291-300.
- Reneflot, A. ve Evensen, M. (2014) "Unemployment and Psychological Distress among Young Adults in the Nordic Countries: A Review of the Literature", *International Journal of Social Welfare*, 23: 3-15.
- Ross, J., Head, K., King, L., Perry, P.M. ve Smith, S. (2014) "The Personal Development Tutor Role: An Exploration of Student and Lecturer Experiences and Perceptions of that Relationship", *Nurse Education Today*, 34: 1207-1213.
- Rossin, D. ve Hyland, T. (2003) "Group Work-based Learning within Higher Education: An Integral Ingredient for the Personal and Social Development of Students", *Mentoring and Tutoring*, 11(2): 153-162.
- Scheve, C.V., Esche, F. ve Schupp, J. (2017) "The Emotional Timeline of Unemployment: Anticipation, Reaction, and Adaptation", *Journal of Happiness Studies*, 18:1231-1254.
- Smari, J., Arason, E., Hafsteinsson, H. ve Ingimarsson, S. (1997) "Unemployment, Coping and Psychological Distress", *Scandinavian Journal of Psychology*, 38: 151-156.
- Steger, M.F., Frazier, P., Oishi, S. ve Kaler, M. (2006) "The Meaning in Life Questionnaire: Assessing the Presence of and Search for Meaning in Life", *Journal of Counseling Psychology*, 53(1): 80-93.
- Steger, M.F., Kawabata, Y., Shimai, S. ve Otake, K. (2008) "The Meaningful Life in Japan and the United States: Levels and Correlates of Meaning in Life", *Journal of Research in Personality*, 42: 660-678.
- Steger, M.F., Oishi, S. ve Kashdan, T.B. (2009) "Meaning in Life Across the Life Span: Levels and Correlates of Meaning in Life from Emerging Adulthood to older Adulthood", *The Journal of Positive Psychology*, 4(1): 43-52.
- Sugalski, T.D. ve Greenhais, J.H. (1986) "Career Exploration and Goal Setting among Managerial Employees", *Journal of Vocational Behavior*, 29: 102-114.
- Terenzini, P.T., Theophilides, C. ve Lorang, W.G. (1984) "Influences on Students Perceptions of Their Personal Development during the First Three Years of College", *Research in Higher Education*, 21(2): 178-194.

- Toohey, S. (2002) "Assessment of Students Personal Development as Part of Preparation for Professional Work-is it Desirable and is it Feasible? ", *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 27(6): 529-538.
- Tynkkynen, L., Nurmi, J-E. and Salmela-Aro, K. (2010) "Career Goal-Related Social ties during two Educational Transitions: Antecedents and Consequences", *Journal of Vocational Behavior*, 76: 448-457.
- Waldstein, F.A. and Reiher, T.C. (2001) "Service-Learning and Students Personal and Civic Development", *The Journal of Experiential Education*, 24(1): 7-13.
- Wanberg, C.R. (2012) "The Individual Experience of Unemployment", *Annual Review of Psychology*, 63: 369-396.
- Wetzels, M., Odekerken-Schoder, G. and Oppen, C.V. (2009) "Using PLS Path Modeling for Assessing Hierarchical Construct Models: Guidelines and Empirical Illustration", *MIS Quarterly*, 33(1): 177-195.
- Yahaya, M.L., Murtala, Z.A. and Onukwube, H.N. (2019) "Partial Least Squares (PLS-SEM): A Notefor Beginners", *International Journal of Environmental Studies and Safety Research*, 4(4): 1-30.
- Yasar, O.M. and Turgut, M. (2020) "Unemployment Anxiety of Last year College Students", *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 15(1): 56-64.
- Zhao, X., Lync, J.G. and Chen, Q. (2010) "Reconsidering Baron and Kenny: Myths and Truths about Mediation Analysis", *Journal of Consumer Research*, 37(2): 197-206.
- Zika, S. and Chamberlain, K. (1992) "On the Relation between Meaning in Life and Psychological Well-Being", *British Journal of Psychology*, 83: 133-145.

KATKI ORANI / CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA / EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR / CONTRIBUTORS
Fikir veya Kavram / <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak / <i>Form the research hypothesis or idea</i>	Doç. Dr. Ahmet Mutlu AKYÜZ Dr.Öğr. Üyesi İbrahim DURMUŞ
Tasarım / <i>Design</i>	Yöntemi, ölçeği ve deseni tasarlamak / <i>Designing method, scale and pattern</i>	Doç. Dr. Ahmet Mutlu AKYÜZ Dr. Öğr. Üyesi İbrahim DURMUŞ
Veri Toplama ve İşleme / <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlenmek ve raporlamak / <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	Doç. Dr. Ahmet Mutlu AKYÜZ Dr. Öğr. Üyesi İbrahim DURMUŞ

Tartışma ve Yorum / <i>Discussion and Interpretation</i>	Bulguların değerlendirilmesinde ve sonuçlandırılmasında sorumluluk almak / <i>Taking responsibility in evaluating and finalizing the findings</i>	Doç. Dr. Ahmet Mutlu AKYÜZ Dr. Öğr. Üyesi İbrahim DURMUŞ
Literatür Taraması / <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak / <i>Review the literature required for the study</i>	Doç. Dr. Ahmet Mutlu AKYÜZ Dr. Öğr. Üyesi İbrahim DURMUŞ

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Teşekkür: -

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Acknowledgement: -
